

४

किंमती व सार्वजनिक वितरण व्यवस्था

४. किंमती व सार्वजनिक वितरण व्यवस्था

४.१ सतत परिवर्तित होत असलेल्या अर्थव्यवस्थेत किंमतीतील चढ-उताराचा घरगुती उपभोग पध्दती, उत्पादनविषयक निर्णय तसेच एकूणच जनतेच्या क्रयशक्तीवर लक्षणीय परिणाम होत असतो. जीवनावश्यक वस्तूंच्या किंमतीतील सातत्यपूर्ण अस्थिरता ही केवळ देशांतर्गत मागणी-पुरवठा परिस्थितीमुळेच नव्हे, तर जागतिक आर्थिक व भू-राजकीय घडामोडी तसेच हवामानविषयक अनिश्चितता यामुळेही प्रभावित होत असते. किरकोळ व घाऊक पातळीवरील किंमतींच्या चढउताराचे अंदाज घेण्यासाठी शासन ग्राहक किंमत निर्देशांक आणि घाऊक किंमत निर्देशांक यांच्या माध्यमातून किंमतींचे नियमितपणे निरीक्षण करते.

४.२ शासन प्राधान्याने ग्राहकांच्या हिताचे संरक्षण करण्यासाठी तसेच आर्थिक वाढ कायम राखण्यासाठी किंमतीतील स्थिरता सुनिश्चित करित असते. यासाठी शासन संतुलित बाजार हस्तक्षेप, राखीव साठ्याचे प्रभावी व्यवस्थापन आणि जीवनावश्यक वस्तूंचे लक्षित वितरण यांसारख्या सक्रिय धोरणांचा अवलंब करते. सार्वजनिक वितरण प्रणाली गरीब व दुर्बल घटकांतील कुटुंबांना परवडणाऱ्या किंमतीत अन्नधान्य उपलब्ध करून अन्नसुरक्षा सुनिश्चित करणारे एक महत्त्वाचे सामाजिक सुरक्षा कवच आहे.

किंमती निर्देशांक

ग्राहक किंमत निर्देशांक

४.३ ग्राहक किंमत निर्देशांक हा घरगुती उपभोग्य वस्तू व सेवांच्या किंमतीतील कालानुरूप बदल मोजणारा एक महत्त्वाचा व्यापक आर्थिक निर्देशक असून किरकोळ किंमतीतील चलनवाढ मोजण्यासाठी हा प्राथमिक निर्देशक मानला जातो. किंमतीतील स्थैर्याचे निरीक्षण करण्याकरिता भारतीय रिझर्व्ह बँक व शासनास ग्राहक किंमत निर्देशांकाचा मोठ्या प्रमाणावर उपयोग होतो. तसेच कर्मचाऱ्यांच्या महागाई भत्त्याचे निर्धारण करण्यासाठी देखील याचा वापर करण्यात येतो.

४.४ सन १९६२ पासून अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन राज्यातील ग्रामीण व नागरी क्षेत्रांकरिता स्वतंत्र ग्राहक किंमत निर्देशांक दरमहा परिगणित करते. राष्ट्रीय स्तरावर, राष्ट्रीय सांख्यिकी कार्यालय, भारत सरकार यांचेमार्फत सर्व राज्ये व अखिल भारताकरिता मासिक ग्राहक किंमती निर्देशांक (ग्रामीण, नागरी व एकत्रित) प्रकाशित केला जातो. याव्यतिरिक्त, विशिष्ट लोकसमूहांसाठी महागाईच्या स्थितीचे अधिक सुस्पष्ट चित्र उपलब्ध होण्यासाठी श्रम केंद्र, भारत सरकार यांचेमार्फत औद्योगिक कामगारांकरिता, शेत मजूर तसेच ग्रामीण मजुरांकरिता ग्राहक किंमती निर्देशांक दरमहा परिगणित करण्यात येतात.

राज्याकडून परिगणित करण्यात येणारा ग्राहक किंमत निर्देशांक

४.५ अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन यांचेमार्फत राज्याच्या ग्रामीण व नागरी क्षेत्रांकरिता ग्राहक किंमती निर्देशांक (पायाभूत वर्ष २००३=१००) दरमहा परिगणित केले जातात. याकरिता ग्रामीण क्षेत्रातील ६८ केंद्रांमधून १०६ वस्तू व सेवा आणि नागरी क्षेत्रातील ७४ केंद्रांमधून १२७ वस्तू व सेवा यांच्या साप्ताहिक किरकोळ किंमती संकलित केल्या जातात.

४.५.१ माहे एप्रिल ते डिसेंबर २०२५ या कालावधीत ग्रामीण आणि नागरी क्षेत्रांकरिता सरासरी ग्राहक किंमत निर्देशांक अनुक्रमे ४०१.८ व ३७६.७ होता तर गतवर्षी याच कालावधीमध्ये तो ३९४.१ आणि ३७१.१ होता. एप्रिल ते डिसेंबर २०२५ या कालावधीमध्ये ग्रामीण आणि नागरी क्षेत्रांकरिता 'खाद्यपदार्थ' गटासाठी सरासरी ग्राहक किंमत निर्देशांक अनुक्रमे ४१३.२ आणि ४०५.७ होता तर गतवर्षी याच कालावधीमध्ये तो ४११.१ आणि ४०६.२ होता. एप्रिल ते डिसेंबर २०२५ या कालावधीमध्ये ग्रामीण आणि नागरी क्षेत्रांकरिता 'इंधन, वीज व दिवाबत्ती' गटासाठी सरासरी ग्राहक किंमत निर्देशांक अनुक्रमे ७२५.७ आणि ६८८.६ होता. तर, गतवर्षी याच कालावधीमध्ये तो ७२९.८ आणि ६८९.० होता.

४.५.२ माहे एप्रिल ते डिसेंबर २०२५ या कालावधीत सरासरी ग्राहक किंमत निर्देशांकांवर आधारित वर्ष-ते-वर्ष चलनवाढ ग्रामीण आणि नागरी क्षेत्रांकरिता अनुक्रमे २.० टक्के व १.५ टक्के होती. एप्रिल ते डिसेंबर २०२५ या कालावधीत 'खाद्यपदार्थ' गटासाठी सरासरी ग्राहक किंमत निर्देशांकांवर आधारित वर्ष-ते-वर्ष चलनवाढ ग्रामीण क्षेत्राकरिता ०.५ टक्के व नागरी क्षेत्राकरिता (-) ०.१ टक्के होती. एप्रिल ते डिसेंबर २०२५ या कालावधीत 'इंधन, वीज व दिवाबत्ती' गटाच्या सरासरी ग्राहक किंमत निर्देशांकांवर आधारित वर्ष-ते-वर्ष चलनवाढ ग्रामीण क्षेत्राकरिता (-) ०.६ टक्के व नागरी क्षेत्राकरिता (-) ०.१ टक्के होती. सरासरी ग्राहक किंमत निर्देशांकांवर (२००३=१००) आधारित राज्यातील गटनिहाय वर्ष-ते-वर्ष चलनवाढ तक्ता ४.१ मध्ये दिली आहे. सरासरी ग्राहक किंमत निर्देशांकांवर (२००३=१००) आधारित राज्यातील 'खाद्यपदार्थ' गटातील उपगटांसाठी वर्ष-ते-वर्ष चलनवाढ तक्ता ४.२ मध्ये दिली आहे. ग्रामीण क्षेत्राकरिता गटनिहाय ग्राहक किंमत निर्देशांक परिशिष्ट ४.१ मध्ये व नागरी क्षेत्राकरिता परिशिष्ट ४.२ मध्ये दिले आहेत.

तक्ता ४.१ सरासरी ग्राहक किंमत निर्देशांकांवर (२००३=१००) आधारित राज्यातील गटनिहाय वर्ष-ते-वर्ष चलनवाढ

(टक्के)

गट	२०२४-२५		२०२५-२६@	
	ग्रामीण	नागरी	ग्रामीण	नागरी
खाद्यपदार्थ	६.३	५.८	०.५	(-)०.१
पान, सुपारी व मादक पदार्थ	५.८	५.४	४.०	५.३
इंधन, वीज व दिवाबत्ती	४.६	(-)०.१	(-)०.६	(-)०.१
कापड, बिछाना व पादत्राणे	४.०	४.४	२.४	२.६
संकीर्ण	४.९	४.०	८.७	५.५
चलनवाढ - ग्राहक किंमत निर्देशांक	५.६	४.१	२.०	१.५

आधार : अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन

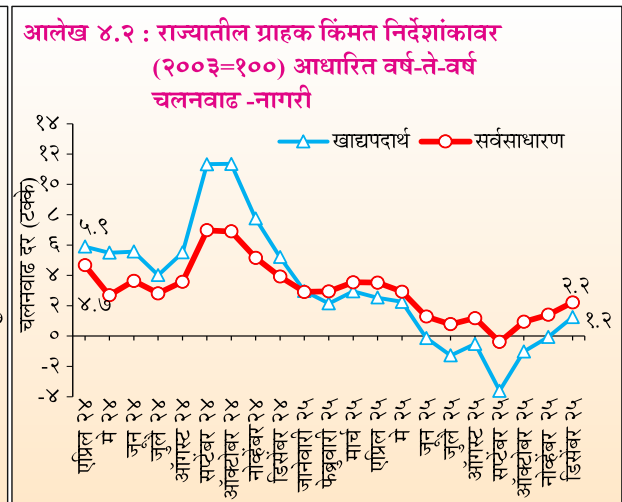
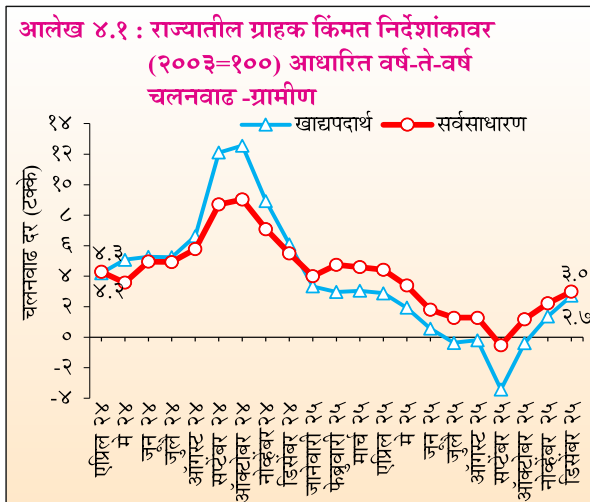
@ एप्रिल ते डिसेंबर २०२५

तक्ता ४.२ सरासरी ग्राहक किंमत निर्देशांकांवर (२००३=१००) आधारित राज्यातील 'खाद्यपदार्थ' गटातील उपगटांसाठी वर्ष-ते-वर्ष चलनवाढ

(टक्के)

खाद्यपदार्थ गटाचा उपगट	ग्रामीण		नागरी	
	एप्रिल ते डिसेंबर २०२४	एप्रिल ते डिसेंबर २०२५	एप्रिल ते डिसेंबर २०२४	एप्रिल ते डिसेंबर २०२५
तृणधान्ये व उत्पादने	१.५	४.१	२.१	४.३
कडधान्ये व उत्पादने	१४.८	(-)१०.८	१४.४	(-)१३.१
दूध व दुग्धजन्य पदार्थ	३.७	३.३	३.६	३.६
खाद्य तेल	(-)२.२	२.९	(-)०.६	०.७
अंडी, मांस व मासे	३.१	५.३	४.०	३.७
भाज्या व फळे	१९.८	(-)३.०	१६.९	(-)६.४
मसाले व मसाल्याचे पदार्थ	१८.२	(-)६.६	१५.८	(-)१०.५
इतर खाद्यपदार्थ	३.१	४.२	३.८	५.३
खाद्यपदार्थ गट	७.४	०.५	६.९	(-)०.१

आधार : अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन

४.५.३ राज्यात ग्राहक किंमत निर्देशांकाचे पायाभूत वर्ष २००३ वरून २०२५ करण्याची प्रक्रिया सुरू असून यात उप-राज्यस्तरीय (महसूल विभागनिहाय) ग्राहक किंमत निर्देशांक परिगणित करण्याचे प्रस्तावित आहे. पायाभूत वर्ष बदल करण्याच्या प्रक्रियेत 'कुटुंबाचा उपभोग्य बाबींवरील खर्च पाहणी २०२३-२४' मधील माहितीचा वापर करून वस्तू व सेवांकरिताचे भारांक निश्चित करण्यात आले आहेत. नवीन ग्राहक किंमत निर्देशांक मालिकेसाठी ग्रामीण भागात १९२ बाजारपेठा व नागरी भागात २३९ बाजारपेठा निश्चित करण्यात आल्या आहेत. यामध्ये महसूल विभागनिहाय निवडलेल्या वस्तू व सेवांची संख्या वेगवेगळी असून संपूर्ण राज्यात ३५० पेक्षा अधिक वस्तू व सेवांचा समावेश असेल. माहे जानेवारी ते डिसेंबर २०२५ या कालावधीसाठी पायाभूत वर्षाचे भावसंकलन पूर्ण करण्यात आले आहे.

केंद्र शासनाच्या यंत्रणांद्वारे परिगणित करण्यात येणारे ग्राहक किंमती निर्देशांक

४.६ अखिल भारत स्तरावर ग्रामीण, नागरी व एकत्रित क्षेत्रांसाठी राष्ट्रीय सांख्यिकी कार्यालय, भारत सरकार यांचे मार्फत ग्राहक किंमत निर्देशांक (पायाभूत वर्ष २०१२=१००) दरमहा परिगणित केले जातात. ग्राहक किंमत निर्देशांक परिगणित करण्यासाठी देशातील १,१८१ ग्रामीण व १,११४ नागरी केंद्रांमधून वस्तू व सेवांच्या किंमतीचे संकलन नियमितपणे करण्यात येते, यापैकी ६६ ग्रामीण व ८६ नागरी केंद्रे राज्यातील आहेत. एप्रिल ते डिसेंबर २०२५ या कालावधीत अखिल भारत स्तरावरील सरासरी ग्राहक किंमत निर्देशांक ग्रामीण क्षेत्राकरिता १९७.५, नागरी क्षेत्राकरिता १९४.० व एकत्रित क्षेत्राकरिता १९५.९ होता तर गतवर्षी याच कालावधीमध्ये तो अनुक्रमे १९५.०, १८९.९ व १९२.६ होता. एप्रिल ते डिसेंबर २०२५ या कालावधीत ग्रामीण, नागरी व एकत्रित क्षेत्रांसाठी सरासरी ग्राहक किंमत निर्देशांकांवर आधारित वर्ष-ते-वर्ष चलनवाढ अनुक्रमे १.३ टक्के, २.२ टक्के व १.७ टक्के होती. सरासरी ग्राहक किंमत निर्देशांकांवर (२०१२=१००) आधारित अखिल भारत स्तरावरील गटनिहाय वर्ष-ते-वर्ष चलनवाढ तक्ता ४.३ मध्ये दिली आहे.

तक्ता ४.३ सरासरी ग्राहक किंमत निर्देशांकांवर (२०१२=१००) आधारित अखिल भारत स्तरावरील गटनिहाय वर्ष-ते-वर्ष चलनवाढ

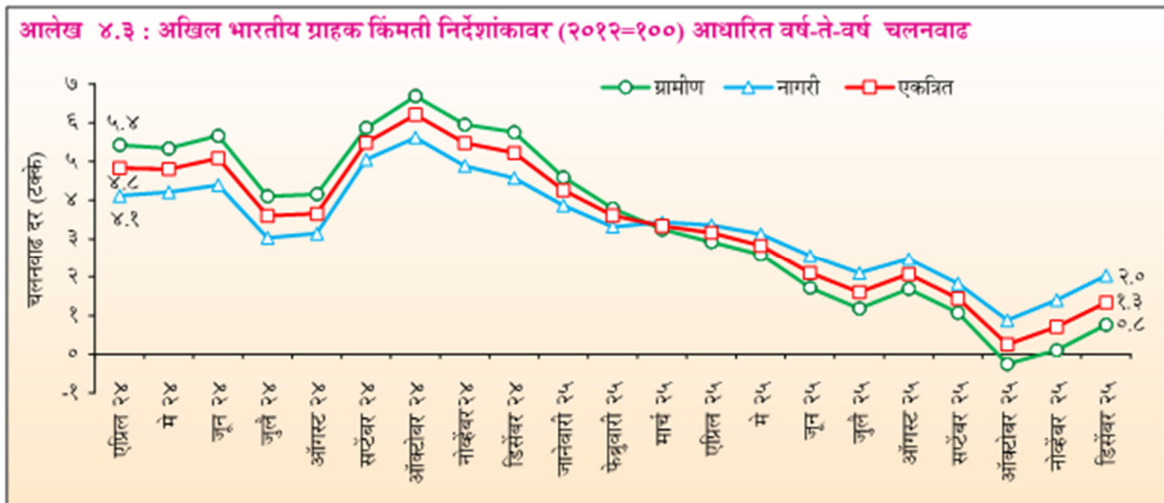
गट	२०२४-२५			२०२५-२६@		
	ग्रामीण	नागरी	एकत्रित	ग्रामीण	नागरी	एकत्रित
खाद्यपदार्थ व पेये	६.९	६.५	६.७	(-)१.०	(-)०.५	(-)०.८
पान, तंबाखू व मादक पदार्थ	२.६	२.७	२.७	२.६	२.६	२.६
कापड व पादत्राणे	२.६	२.९	२.७	२.०	२.५	२.२
निवास	ला.ना.	२.८	२.८	ला.ना.	३.०	३.०
इंधन व वीज	(-)०.९	(-)५.१	(-)२.५	१.९	३.२	२.४
संकीर्ण	४.२	४.०	४.१	५.६	५.१	५.४
चलनवाढ - ग्राहक किंमत निर्देशांक (सर्वसाधारण)	५.०	४.१	४.६	१.३	२.२	१.७
चलनवाढ - खाद्यपदार्थ ग्राहक किंमत निर्देशांक	७.४	७.१	७.३	(-)१.७	(-)१.७	(-)१.७

(टक्के)

आधार: राष्ट्रीय सांख्यिकी कार्यालय, भारत सरकार

ला.ना. लागू नाही

@ एप्रिल ते डिसेंबर २०२५

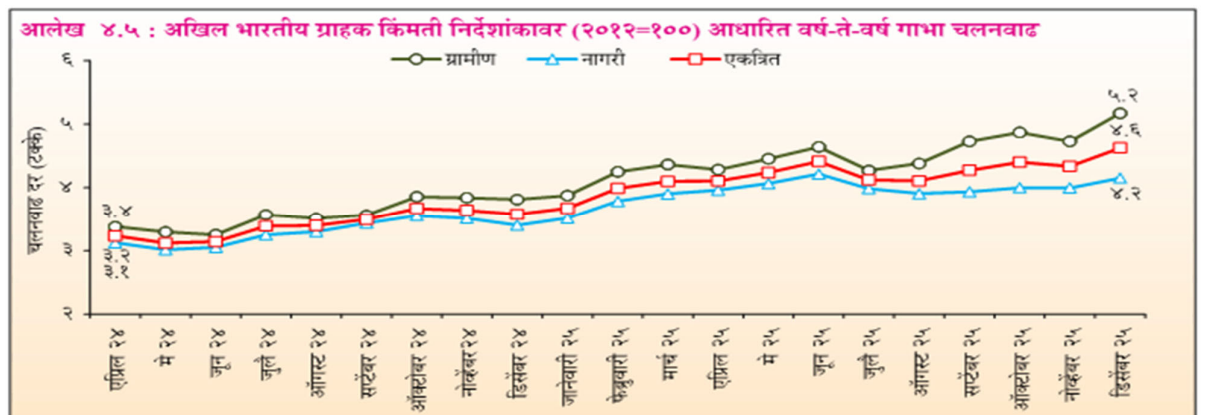
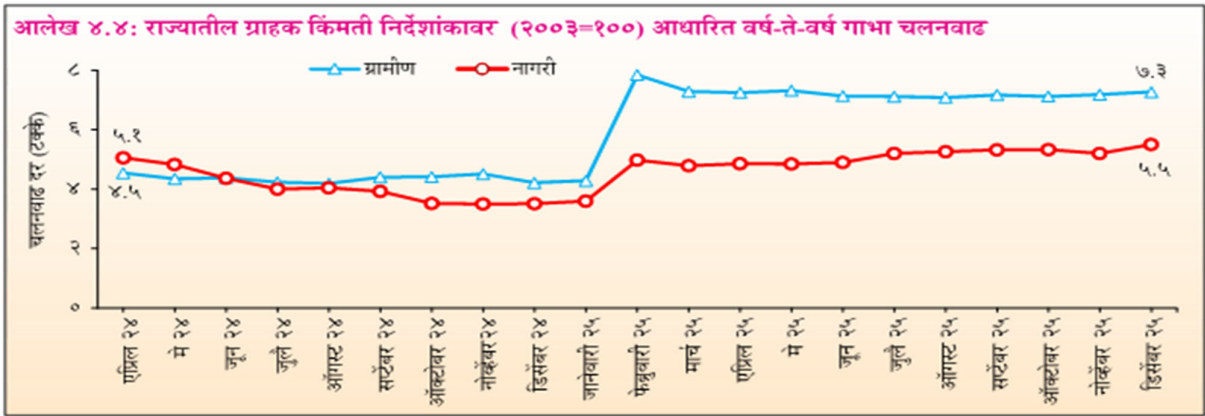

४.६.१ राष्ट्रीय सांख्यिकी कार्यालय यांनी राज्याकरिता एप्रिल ते डिसेंबर २०२५ या कालावधीकरिता परिगणित केलेला सरासरी ग्राहक किंमत निर्देशांक ग्रामीण भागाकरिता १९५.५, नागरी भागाकरिता १९०.७ व एकत्रित क्षेत्राकरिता १९२.३ होता. एप्रिल ते डिसेंबर २०२५ या कालावधीत ग्रामीण, नागरी व एकत्रित क्षेत्रांकरिता सरासरी ग्राहक किंमत निर्देशांकांवर आधारित वर्ष-ते-वर्ष चलनवाढ अनुक्रमे १.१ टक्के, २.६ टक्के व २.१ टक्के होती. राष्ट्रीय सांख्यिकी कार्यालय, भारत सरकार यांचेकडून राज्याकरिता ग्रामीण, नागरी व एकत्रित क्षेत्रासाठी परिगणित केलेले गटनिहाय ग्राहक किंमती निर्देशांक परिशिष्ट ४.३ मध्ये दिले आहेत.

४.६.२ राष्ट्रीय सांख्यिकी कार्यालय ग्राहक किंमत निर्देशांकाच्या पायाभूत वर्षात सुधारणा करित आहे (२०२४ = १००). याअंतर्गत वस्तुसूची व त्यांचे भारांक निश्चित करण्यासाठी 'कुटुंबाचा उपभोग्य बाबींवरील खर्च पाहणी २०२३-२४' मधील माहितीचा वापर करण्यात आला आहे. ग्राहक किंमत निर्देशांक अंदाजात अचूकता, सुसंगतता आणि कार्यपद्धतीतील पारदर्शकता वाढवून अधिक प्रतिसादक्षम आर्थिक धोरणनिर्मितीस पाठबळ देण्याच्या उद्देशाने ही सुधारणा करण्यात येत आहे. पायाभूत वर्ष २०२४ नुसार, अखिल भारतीय स्तरावर माहे जानेवारी २०२६ साठी ग्राहक किंमत निर्देशांक (अस्थायी) ग्रामीण भागाकरिता १०४.६, नागरी भागाकरिता १०४.३ आणि एकत्रित क्षेत्राकरिता १०४.५ इतका होता. जानेवारी २०२६ मधील वर्ष-ते-वर्ष चलनवाढ २.८ टक्के (अस्थायी) इतकी होती. तर ग्रामीण आणि नागरी भागाकरिता वर्ष-ते-वर्ष चलनवाढ (अस्थायी) अनुक्रमे २.७ टक्के आणि २.८ टक्के इतकी होती.

गाभा चलनवाढ

४.७ गाभा चलनवाढ ही एकूण ग्राहक किंमत निर्देशांकातून 'खाद्यपदार्थ' आणि 'इंधन, वीज व दिवाबत्ती' यांसारखे अत्यंत अस्थिर गट वगळून किंमतीचा दीर्घकालीन कल मोजते. ही अर्थव्यवस्थेतील तात्पुरत्या धक्क्यांपेक्षा अंतर्निहित व सातत्यपूर्ण महागाईचा प्रभाव प्रतिबिंबित करते. हंगामी बदल तसेच पुरवठा-साखळीतील अडथळ्यांचा गाभा चलनवाढीवरील तुलनेने कमी परिणाम होत असल्याने, मागणी-आधारित किंमत दबाव तसेच मध्यम ते दीर्घकालीन चलनवाढीचे मूल्यांकन करण्यासाठी गाभा चलनवाढ एक महत्त्वपूर्ण निर्देशक ठरते. गाभा चलनवाढीच्या विश्लेषणातून अर्थव्यवस्थेतील चलनवाढीच्या गतीशीलतेचे सर्वसमावेशक आकलन होते जे संरचनात्मक व मागणीच्या दबावाचे प्रतिबिंब दर्शविते. किंमत स्थैर्य राखण्यासाठी मुद्रा धोरण ठरविताना धोरणकर्ते गाभा चलनवाढीचे बारकाईने निरीक्षण करतात.

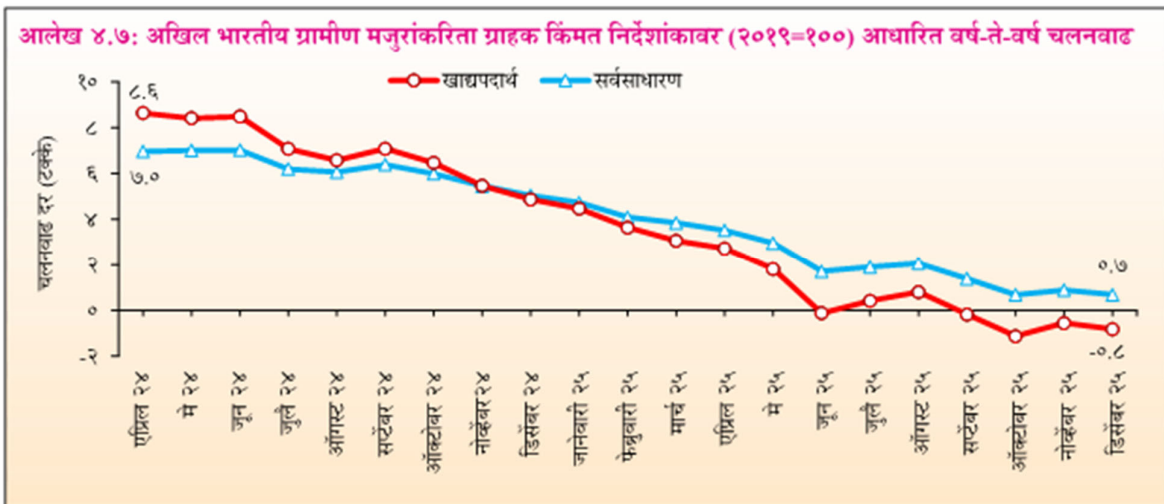
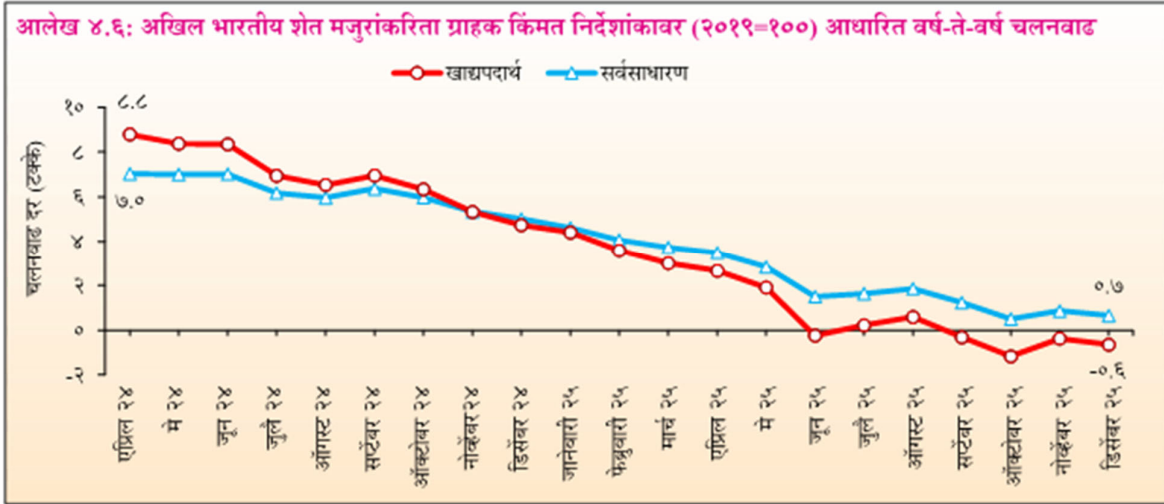
इतर ग्राहक किंमती निर्देशांक

४.८ शेत मजूर व ग्रामीण मजुरांकरिताचे ग्राहक किंमती निर्देशांक अनुक्रमे कृषी आणि ग्रामीण क्षेत्रातील मजुरांच्या किमान वेतनाचे (किमान वेतन कायदा, १९४८ अंतर्गत) निर्धारण आणि सुधारणा करणे यासाठी मार्गदर्शक ठरतात.

४.८.१ माहे जुलै २०२५ मध्ये श्रम केंद्र, भारत सरकार यांनी शेत मजूर व ग्रामीण मजुरांकरिताचे ग्राहक किंमती निर्देशांकाचे पायाभूत वर्ष १९८६-८७=१०० वरून २०१९=१०० असे सुधारित केले आहे. सुधारित मालिकेमध्ये देशातील ७८७ केंद्रांमधून किंमती संकलित केल्या जातात, ज्यापैकी ५० केंद्रे ही राज्यातील आहेत. सुधारित उपभोग पद्धती व विस्तारित वस्तुसूचीसह अद्ययावत शेत मजूर व ग्रामीण मजुरांकरिताच्या ग्राहक किंमती निर्देशांकांच्या माध्यमातून ग्रामीण राहणीमान अधिक चांगल्या प्रकारे प्रतिबिंबित होते.

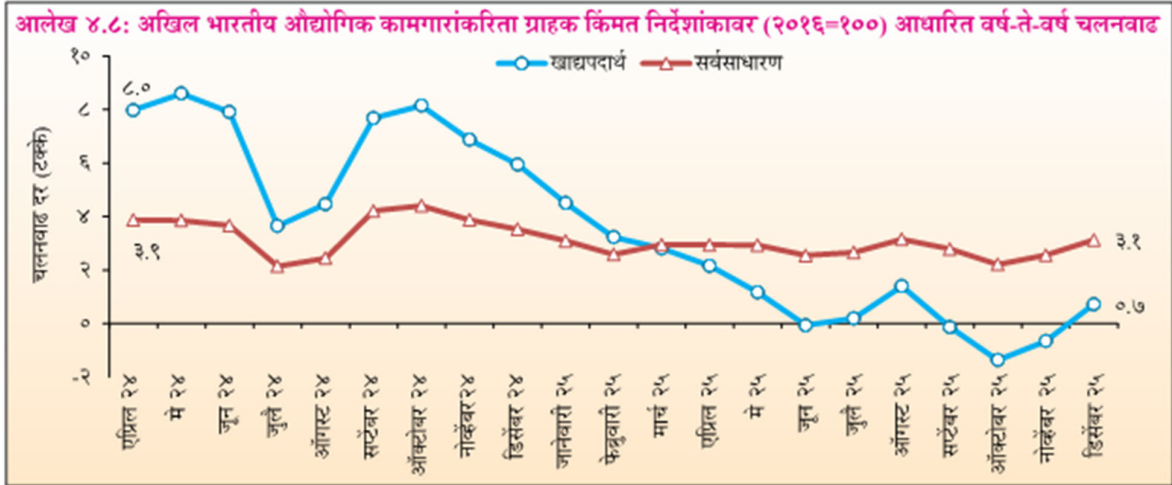
४.८.२ पायाभूत वर्ष २०१९=१०० नुसार अखिल भारताकरिता माहे एप्रिल ते डिसेंबर २०२५ या कालावधीकरिता शेत मजूर व ग्रामीण मजुरांसाठीचे सरासरी ग्राहक किंमती निर्देशांक अनुक्रमे १३५.८ आणि १३६.० होते तर वर्ष-ते-वर्ष चलनवाढ अनुक्रमे १.६ टक्के व १.७ टक्के इतकी होती.

४.८.३ माहे एप्रिल ते डिसेंबर २०२५ या कालावधीत राज्यासाठी शेत मजूर व ग्रामीण मजुरांसाठीचे सरासरी ग्राहक किंमती निर्देशांक अनुक्रमे १३१.८ व १३२.१ असून वर्ष-ते-वर्ष चलनवाढ अनुक्रमे ०.५ टक्के व ०.६ टक्के इतकी होती. अखिल भारत व राज्यासाठीचे शेत मजूर व ग्रामीण मजुरांकरिता ग्राहक किंमती निर्देशांक परिशिष्ट ४.४ मध्ये दिले आहेत.

४.९ औद्योगिक कामगारांकरिताचा ग्राहक किंमत निर्देशांक हा उद्योगातील कामगारांची किमान मजुरीची निश्चिती व सुधारणा यासाठी तसेच शासकीय कर्मचारी व औद्योगिक क्षेत्रातील कामगारांसाठी महागाई भत्ता दर निश्चित करण्यासाठी वापरला जातो. श्रम केंद्र, भारत सरकार यांचेकडून औद्योगिक कामगारांकरिता ग्राहक किंमत निर्देशांक (पायाभूत वर्ष २०१६=१००) परिगणित केला जातो. याकरिता राज्यातील मुंबई, सोलापूर, नागपूर, पुणे, नाशिक, ठाणे या ६ केंद्रांसह देशातील ८८ केंद्रांमधून निवडक वस्तू व सेवा यांच्या किरकोळ किंमती संकलित केल्या जातात. एप्रिल ते डिसेंबर २०२५ या कालावधीसाठी अखिल भारताकरिता औद्योगिक कामगारांकरिता सरासरी ग्राहक किंमत निर्देशांक १४६.४ असून २.८ टक्क्यांची वर्ष-ते-वर्ष चलनवाढ दर्शवितो. औद्योगिक कामगार ग्राहक किंमत निर्देशांकावर आधारित वर्ष-ते-वर्ष चलनवाढ एप्रिल २०२५ मध्ये २.९ टक्क्यांवरून डिसेंबर २०२५ मध्ये ३.१ टक्के इतकी वाढली. अखिल भारतीय औद्योगिक कामगारांकरिता ग्राहक किंमत निर्देशांक परिशिष्ट ४.५ मध्ये व अखिल भारत स्तरावरील निरनिराळ्या महत्त्वाच्या ग्राहक किंमत निर्देशांकांवर आधारित चलनवाढ परिशिष्ट ४.६ मध्ये दिली आहे. मुंबई, सोलापूर, नागपूर, पुणे, नाशिक आणि ठाणे या केंद्रांकरिता एप्रिल ते डिसेंबर २०२५ या कालावधीकरिता औद्योगिक कामगारांकरिताचा सरासरी ग्राहक किंमत निर्देशांक अनुक्रमे १३५.९, १५३.०, १४७.३, १३७.८, १४६.० आणि १३८.६ होता. महाराष्ट्रातील केंद्रीय केंद्रांसाठीचे औद्योगिक कामगारांकरिता ग्राहक किंमत निर्देशांक परिशिष्ट ४.७ मध्ये दिले आहेत.

४.९.१ श्रम केंद्र, भारत सरकार यांचेमार्फत महाराष्ट्रातील सहा केंद्रांकरिता परिगणित केल्या जाणाऱ्या औद्योगिक कामगारांकरिताच्या ग्राहक किंमत निर्देशांकाव्यतिरिक्त कामगार आयुक्त यांचे कार्यालय, महाराष्ट्र शासन यांचेमार्फत राज्यातील अकोला, कोल्हापूर, जळगाव, नांदेड आणि छत्रपती संभाजीनगर या पाच केंद्रांसाठी स्वतंत्रपणे दरमहा औद्योगिक कामगारांकरिताचे ग्राहक किंमत निर्देशांक (पायाभूत वर्ष २००१=१००) परिगणित केले जातात. माहे एप्रिल ते डिसेंबर २०२५ या कालावधीकरिता अकोला, कोल्हापूर, जळगाव, नांदेड आणि छत्रपती संभाजीनगर या केंद्रांसाठी औद्योगिक कामगारांकरिता सरासरी ग्राहक किंमत निर्देशांक अनुक्रमे ५०४.२, ४५७.३, ४८८.२, ५५२.२, ४८४.९ होते. महाराष्ट्रातील राज्य केंद्रांसाठीचे औद्योगिक कामगारांकरिता ग्राहक किंमत निर्देशांक परिशिष्ट ४.८ मध्ये दिले आहेत.

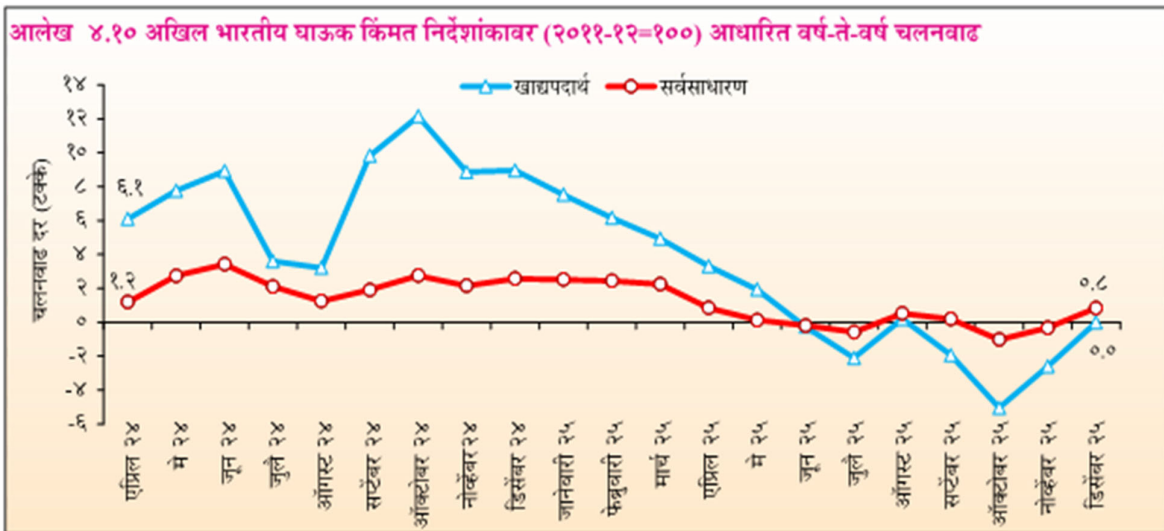
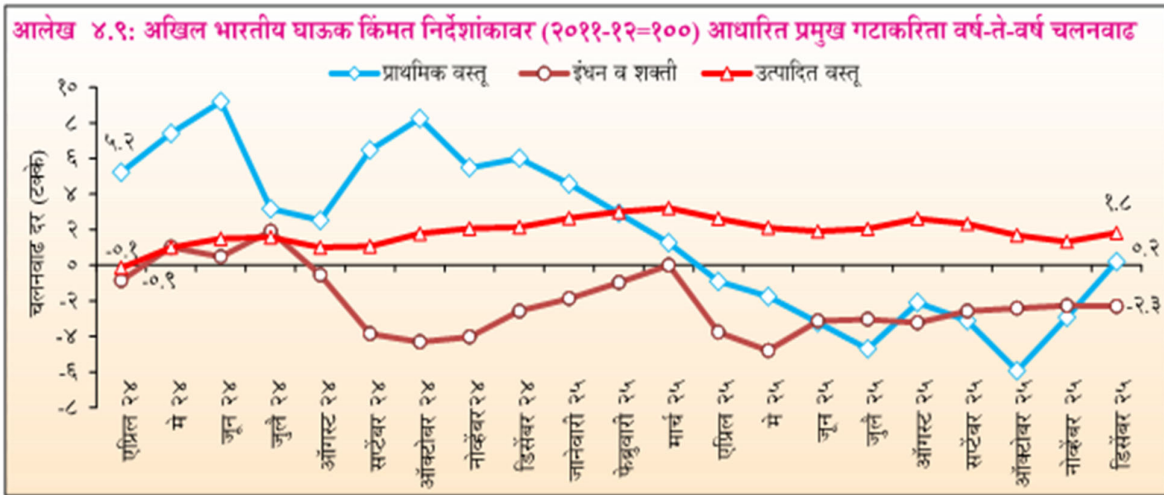

अखिल भारतीय घाऊक किंमत निर्देशांक

४.१० आर्थिक सल्लागार यांचे कार्यालय, उद्योग संवर्धन आणि आंतरिक व्यापार विभाग, वाणिज्य व उद्योग मंत्रालय, भारत सरकार यांचे मार्फत दरमहा घाऊक किंमत निर्देशांक (पायाभूत वर्ष २०११-१२ =१००) परिगणित केला जातो. 'प्राथमिक वस्तू', 'इंधन व शक्ती' आणि 'उत्पादित वस्तू' या तीन प्रमुख गटांसाठी घाऊक किंमत निर्देशांक परिगणित केले जातात.

४.१०.१ माहे एप्रिल २०२५ मध्ये सर्व वस्तुंकरिता घाऊक किंमत निर्देशांक १५४.२ होता, त्यात वाढ होऊन डिसेंबर २०२५ मध्ये तो १५७.० (अस्थायी) झाला. याच कालावधीत 'प्राथमिक वस्तू' गटातील घाऊक किंमत निर्देशांक १८५.४ वरून १९४.२ (अस्थायी) वाढला. 'इंधन व शक्ती' या गटाकरिता तो १४५.७ वरून १४८.३ (अस्थायी) वाढला. तर 'उत्पादित वस्तू' गटाकरिता तो १४४.९ वरून १४५.६ (अस्थायी) वाढला. 'खाद्यपदार्थ निर्देशांक' एप्रिल २०२५ मध्ये १९०.७ वरून डिसेंबर २०२५ मध्ये १९६.० (अस्थायी) वाढला. अखिल भारतीय घाऊक किंमत निर्देशांक परिशिष्ट ४.९ मध्ये दिले आहेत.

४.१०.२ माहे एप्रिल ते डिसेंबर २०२५ या कालावधीमध्ये सरासरी घाऊक किंमत निर्देशांकांवर आधारित वर्ष-ते-वर्ष चलनवाढ ०.१ टक्के होती. तथापि, घाऊक किंमत निर्देशांकांवर आधारित वर्ष-ते-वर्ष चलनवाढ एप्रिल २०२५ मधील ०.९ टक्क्यांवरून डिसेंबर २०२५ मध्ये ०.८ टक्के (अस्थायी) इतकी घटली. 'प्राथमिक वस्तू' गटाकरिता ती एप्रिल २०२५ मधील (-)०.९ टक्क्यांवरून डिसेंबर २०२५ मध्ये ०.२ टक्के (अस्थायी) इतकी वाढली. 'इंधन व शक्ती' गटाकरिता ती एप्रिल २०२५ मधील (-)३.८ टक्क्यांवरून डिसेंबर २०२५ मध्ये (-)२.३ टक्के (अस्थायी) इतकी वाढली. 'उत्पादित वस्तू' गटाकरिता ती एप्रिल २०२५ मधील २.६ टक्क्यांवरून डिसेंबर २०२५ मध्ये १.८ टक्के (अस्थायी) इतकी घटली. घाऊक किंमत निर्देशांकांवर आधारित 'खाद्यपदार्थ' निर्देशांक करिता वर्ष-ते-वर्ष चलनवाढ एप्रिल २०२५ मधील ३.३ टक्क्यांवरून डिसेंबर २०२५ मध्ये शून्य टक्के (अस्थायी) इतकी घटली.

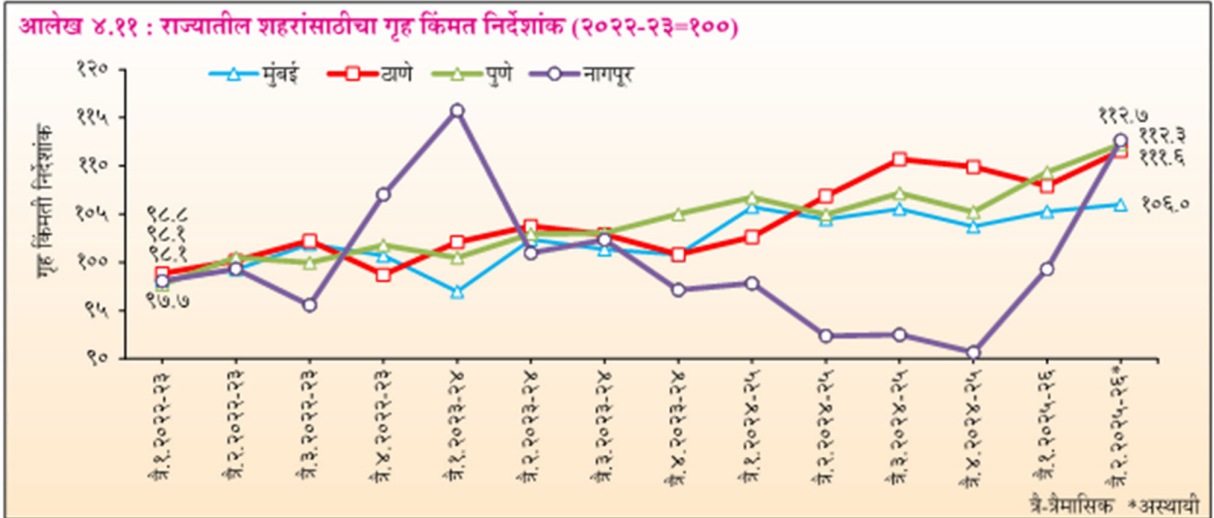

गृह किंमत निर्देशांक

४.११ घर ही कुटुंबाच्या जीवनमानाचा दर्जा दर्शविणारी एक महत्वाची मालमत्ता आहे. सूक्ष्म आर्थिक स्तरावर स्थावर मालमत्ता आणि पत बाजार विषयी विश्लेषणात्मक अभ्यासासाठी धोरणकर्ते घरांच्या किमतींचा मागोवा घेतात.

४.११.१ भारतीय रिझर्व्ह बँक घरांच्या किमतींचा नियमितपणे मागोवा घेत असून, राज्यातील मुंबई, ठाणे, पुणे आणि नागपूर या चार शहरांसह देशातील १८ शहरांसाठी त्रैमासिक गृह किंमत निर्देशांक परिगणित करते.

४.११.२ संबंधित राज्य शासनाच्या नोंदणी प्राधिकरणांकडील घरांच्या खरेदी-विक्री नोंदणी माहितीच्या आधारे बाजारातील घरांच्या किमतीतील काळानुरूप चढउतार मोजण्यासाठी सदर निर्देशांक तयार करण्यात आला आहे. शहरनिहाय गृह किंमत निर्देशांकांची सरासरी ही अखिल भारतीय स्तरावरील गृह किंमत निर्देशांक दर्शवितो. सन २०२५-२६ च्या पहिल्या दोन तिमाहीसाठी अखिल भारतीय सरासरी गृह किंमत निर्देशांक पायाभूत वर्ष (२०२२-२३=१००) करिता ११३.० (अस्थायी) इतका असून, मागील वर्षातील त्याच कालावधीतील १०९.८ च्या तुलनेत वाढ दर्शवितो. सन २०२५-२६ च्या दुसऱ्या तिमाहीत मुंबई, ठाणे, पुणे आणि नागपूरचा या शहरांचा गृह किंमत निर्देशांक (अस्थायी) अनुक्रमे १०६.०, १११.६, ११२.३ आणि ११२.७ असा होता, तर याच कालावधीत अखिल भारत स्तरावर हा निर्देशांक ११२.७ असा होता.

सार्वजनिक वितरण व्यवस्था

४.१२ सार्वजनिक वितरण प्रणाली समाजातील वंचित घटकांना अन्नसुरक्षा सुनिश्चित करण्यासाठी जीवनावश्यक वस्तूंचा वाजवी दरात नियमित पुरवठा करून महत्त्वाची भूमिका बजावते. ही प्रणाली खरेदी, साठवणूक, वाहतूक आणि 'रास्त भाव दुकानांच्या' जाळ्याद्वारे सवलतीच्या दरात धान्याचे वितरण अशी महत्त्वाची कामे करते. रास्त भाव दुकानांचे संनियंत्रण केंद्र आणि राज्य शासनाद्वारे संयुक्तपणे केले जाते.

सार्वजनिक वितरण व्यवस्था - पायाभूत सुविधा

४.१३ राज्यात दिनांक ३१ ऑक्टोबर २०२५ रोजी एकूण ५१,६३६ कार्यरत रास्त भाव दुकाने होती. त्यापैकी ५,४२७ दुकाने आदिवासी भागात तर २८ फिरती होती. अन्नधान्य वितरणासाठी सर्व रास्त भाव दुकानांमध्ये ई-पॉइंट ऑफ सेल (ePoS) उपकरणे स्थापित करण्यात आली आहेत. मालकी प्रकारानुसार रास्त भाव दुकानांची संख्या तक्ता ४.४ मध्ये दिली आहे. दि. ३१ डिसेंबर २०२५ रोजी आधार संलग्न शिधापत्रिका धारकांची एकूण संख्या २.७१ कोटी होती. शिधापत्रिकेच्या प्रकारानुसार शिधापत्रिका धारकांची संख्या तक्ता ४.५ मध्ये दिली आहे आणि जिल्हानिहाय शिधापत्रिका धारकांची संख्या परिशिष्ट ४.१० मध्ये दिली आहे.

तक्ता ४.४ मालकी प्रकारानुसार रास्त भाव दुकानांची संख्या	
(दि. ३१ ऑक्टोबर २०२५ रोजी)	
मालकीचा प्रकार	रास्त भाव दुकाने (संख्या)
वैयक्तिक	
सर्वसाधारण	२९,३८२
अनुसूचित जाती	३०२४
अनुसूचित जमाती	२८१०
माजी सैनिक	१५७
महिला स्वयंसहाय्य गट	६५४८
पुरुष स्वयंसहाय्य गट	२००
ग्रामपंचायत	३१४
नागरी स्थानिक संस्था	४१८
सहकारी संस्था	७,९२५
इतर	८३२
एकूण	५१,६३६

आधार: अन्न, नागरी पुरवठा आणि ग्राहक संरक्षण विभाग, महाराष्ट्र शासन

तक्ता ४.५ शिधापत्रिकेच्या प्रकारानुसार शिधापत्रिका धारकांची संख्या

(दि. ३१ डिसेंबर २०२५ रोजी) (लाख)

वर्ष	पिवळी		केशरी			अन्नपूर्णा	शुभ्र	एकूण
	दारिद्र्य रेषेखालील	अंत्योदय अन्न योजना	प्राधान्य कुटुंब	प्राधान्य कुटुंब शेतकरी	बिगर प्राधान्य कुटुंब			
२०२३	३६.७१	२४.८३	९४.५९	८.६६	७५.५२	नगण्य	२२.५२	२६२.८३
२०२४	३३.५८	२५.३२	१०६.५५	७.३१	७०.३८	०.००	२२.०७	२६५.२०
२०२५	३३.५२	२५.१६	११०.२३	६.६४	७३.२८	०.००	२२.०१	२७०.८४

टीप: आकडे संक्षिप्तात दिल्यामुळे एकूण बेरजा जुळतीलच असे नाही.

आधार: अन्न, नागरी पुरवठा आणि ग्राहक संरक्षण विभाग, महाराष्ट्र शासन

४.१४ सार्वजनिक वितरण व्यवस्थेअंतर्गत जीवनावश्यक वस्तूंच्या वितरणाच्या संनिरीक्षणासाठी राज्यात विविध स्तरावर दक्षता समित्या गठीत करण्यात आल्या आहेत. अन्नधान्याचा नियमित पुरवठा व गुणवत्तेची खात्री करण्यासाठी आणि गैरप्रकारांना आळा घालण्यासाठी रास्त भाव दुकानांची निरीक्षणे घेणे ही सातत्यपूर्ण प्रक्रिया आहे. सन २०५-२६ मध्ये माहे ऑक्टोबर पर्यंत २८,८९६ निरीक्षणे घेण्यात आली, या निरीक्षणांदरम्यान ५८ रास्त भाव दुकानांचे परवाने रद्द करण्यात आले, ७२ रास्त भाव दुकानांचे परवाने निर्लंबित करण्यात आले व एकूण ₹ ४५.३३ लाख दंड वसूल करण्यात आला. दक्षता समित्यांची संख्या तक्ता ४.६ मध्ये दर्शविली आहे.

तक्ता ४.६ दक्षता समित्यांची संख्या

(दि. ३१ ऑक्टोबर २०२५ रोजी)

स्तर	दक्षता समित्या (संख्या)
महानगरपालिका	६४
नगरपालिका	२५०
जिल्हा	३२
तालुका	३२४
गाव	२९,४०३
एकूण	३०,०७३

आधार: अन्न, नागरी पुरवठा आणि ग्राहक संरक्षण विभाग, महाराष्ट्र शासन

राष्ट्रीय अन्नसुरक्षा अधिनियम, २०१३

४.१५ नागरिकांना किफायतशीर दरामध्ये पुरेशा प्रमाणात दर्जेदार अन्नधान्य मिळण्याची सुनिश्चिती करून अन्न व पोषणविषयक सुरक्षा प्रदान करण्यासाठी 'राष्ट्रीय अन्नसुरक्षा अधिनियम, २०१३' अधिनियमित करण्यात आला. या अधिनियमाची अंमलबजावणी राज्यात दि. १ फेब्रुवारी २०१४ पासून करण्यात येत असून सुमारे ६२.३ टक्के लोकसंख्या अनुदानित दराने अन्नधान्य मिळण्यास पात्र आहे.

४.१६ राष्ट्रीय अन्न सुरक्षा अधिनियमांतर्गत अंत्योदय अन्न योजना कुटुंब आणि प्राधान्य कुटुंब असे लाभार्थ्यांचे वर्गीकरण करण्यात आले आहे. अंत्योदय अन्न योजनेतील कुटुंब प्रति शिधापत्रिका प्रतिमाह ३५ किलो अन्नधान्य तर प्राधान्य कुटुंब प्रति व्यक्ति प्रतिमाह पाच किलो अन्नधान्य मिळण्यास पात्र आहेत. लाभार्थ्यांना तांदूळ, गहू आणि भरड धान्ये अनुक्रमे ₹ तीन, ₹ दोन आणि ₹ एक प्रति किलो या दराने देण्यात येतात. केंद्र शासनाच्या अधिसूचनेनुसार दि. १ जानेवारी २०२४ ते दि. ३१ डिसेंबर २०२८ पर्यंत अन्नधान्य मोफत वितरित करण्यात येत आहे. दि. ३१ डिसेंबर २०२६ रोजी राज्यात अंत्योदय अन्न योजनेचे २५.१६ लाख व प्राधान्य कुटुंब योजनेचे ११६.८७ लाख शिधापत्रिका धारक आहेत. राष्ट्रीय अन्नसुरक्षा अधिनियमांतर्गत अन्नधान्याचे नियतन, उचल व रास्त भाव दुकानांना केलेले वितरण तक्ता ४.७ मध्ये दिले आहे. केंद्र शासनाकडून राज्याला मिळालेले तांदूळ व गहू यांचे नियतन व अधिकृत रास्त भाव दुकानांना तांदूळ व गहू याचे वितरण अनुक्रमे परिशिष्ट ४.११ व ४.१२ मध्ये दिले आहे. राष्ट्रीय अन्न सुरक्षा अधिनियमांतर्गत सन २०२४-२५ करिता अंत्योदय अन्न योजना कुटुंब व प्राधान्य कुटुंब यांचेकरिता जिल्हानिहाय अन्नधान्याचे नियतन, उचल व रास्त भाव दुकानांना करण्यात आलेले वितरण अनुक्रमे परिशिष्ट ४.१३ व परिशिष्ट ४.१४ मध्ये दिले आहे.

तक्ता ४.७ राष्ट्रीय अन्न सुरक्षा अधिनियमांतर्गत अन्नधान्याचे नियतन, उचल व रास्त भाव दुकानांना केलेले वितरण

(लाख मे. टन)

लाभार्थी	वर्ष	तांदूळ			गहू		
		केंद्र शासनाकडून नियतन	राज्य शासनाने केलेली उचल	रास्त भाव दुकानांना केलेले वितरण	केंद्र शासनाकडून नियतन	राज्य शासनाने केलेली उचल	रास्त भाव दुकानांना केलेले वितरण
अंत्योदय अन्न योजना कुटुंब	२०२३-२४	६.५९	६.१८	६.२२	३.६८	३.४१	३.४५
	२०२४-२५	६.३५	६.०३	६.०३	४.२१	३.७८	३.६०
	२०२५-२६+	३.९३	१.८९	३.५९	२.२१	२.०९	२.०४
प्राधान्य कुटुंब	२०२३-२४	२२.२६	१९.८१	१९.९७	१२.४४	११.०९	११.२१
	२०२४-२५	२१.४०	१९.०७	१८.७४	१४.१७	१२.६१	१२.१२
	२०२५-२६+	१२.२६	७.२७	१२.३८	७.४६	६.६६	६.६८

आधार : अन्न, नागरी पुरवठा आणि ग्राहक संरक्षण विभाग, महाराष्ट्र शासन

+ ऑक्टोबर पर्यंत

४.१७ राज्य शासनाने या अधिनियमांतर्गत प्राधान्य कुटुंबाचे लाभ १४ अवर्षणप्रवण जिल्हांतील (छत्रपती संभाजीनगर आणि अमरावती विभागातील सर्व जिल्हे आणि नागपूर विभागातील वर्धा जिल्हा) सर्व दारिद्र्य रेषेवरील केशरी शिधापत्रिका धारक शेतकरी कुटुंबांना दिले आहेत. माहे एप्रिल २०२४ पासून ₹ १७० इतकी रोख रक्कम प्रति लाभार्थी प्रति माह याप्रमाणे लाभार्थ्यांच्या खात्यात थेट हस्तांतरित करण्यात येत आहे. सन २०२५-२६ मध्ये सप्टेंबर पर्यंत २६.१८ लाख लाभार्थ्यांवर ₹ ४५ कोटी खर्च झाला.

४.१८ किमान आधारभूत किंमत योजने अंतर्गत खरेदी करण्यात आलेल्या भरड धान्याचे (ज्वारी, मका, रागी, इत्यादी) वितरण राष्ट्रीय अन्नसुरक्षा अधिनियमांतर्गत राज्यातील लाभार्थ्यांना करण्यात येते. भरड धान्यांचे नियतन, उचल व रास्त भाव दुकानांना केलेले वितरण तक्ता ४.८ मध्ये दिले आहे.

तक्ता ४.८ भरड धान्यांचे नियतन, उचल व रास्त भाव दुकानांना केलेले वितरण

(००० मे. टन)

वर्ष	ज्वारी			मका			रागी		
	केंद्र शासनाकडून नियतन	राज्य शासनाने केलेली उचल	रास्त भाव दुकानांना केलेले वितरण	केंद्र शासनाकडून नियतन	राज्य शासनाने केलेली उचल	रास्त भाव दुकानांना केलेले वितरण	केंद्र शासनाकडून नियतन	राज्य शासनाने केलेली उचल	रास्त भाव दुकानांना केलेले वितरण
२०२४-२५	२०६	१३४.६५	१३४.६५	८१	०.०२	०.०२	९२	०.२७	०.२७
२०२५-२६+	८५	०.८१	-	६६	१२.७	१२.७	३	०.०५	--

आधार : अन्न, नागरी पुरवठा आणि ग्राहक संरक्षण विभाग, महाराष्ट्र शासन

+ डिसेंबर पर्यंत

४.१९ रक्तक्षय व सूक्ष्म पोषक घटकांची कमतरता या समस्यांचे निराकरण करून पोषण सुरक्षेसाठी केंद्र शासन 'तांदूळाचे पोषणतत्व गुणसंवर्धन व त्याचे सार्वजनिक वितरण व्यवस्थेअंतर्गत वाटप' ही योजना राबवित आहे. सन २०२५-२६ मध्ये डिसेंबर अखेर सार्वजनिक वितरण व्यवस्थेअंतर्गत लाभार्थ्यांना २७ लाख मे. टन पोषणतत्व गुणसंवर्धित तांदूळ वाटप करण्यात आला आहे.

साखरेचे वितरण

४.२० राज्यात साखरेचे वाटप केवळ अंत्योदय अन्न योजना शिधापत्रिका धारकांना करण्यात येते. केंद्र शासनाने राज्यास प्रति माह २,५०५ मे. टन साखरेचे नियतन निश्चित केले आहे. प्रत्येक कुटुंबास एक किलो साखर प्रति माह ₹ २० प्रति किलो दराने पुरविली जाते. साखरेचे नियतन, उचल व रास्त भाव दुकानांना केलेले वितरण तक्ता ४.९ मध्ये दिले आहे.

तक्ता ४.९ साखरेचे नियतन, उचल व रास्त भाव दुकानांना केलेले वितरण			
(लाख मे. टन)			
वर्ष	केंद्र शासनाकडून नियतन	राज्य शासनाने केलेली उचल	रास्त भाव दुकानांना केलेले वितरण
२०२३-२४	०.२७	०.२६	०.२६
२०२४-२५	--	--	--

आधार: अन्न, नागरी पुरवठा आणि ग्राहक संरक्षण विभाग, महाराष्ट्र शासन

शिधापत्रिका धारक आस्थापनांना अन्नधान्य वितरण

४.२१ केंद्र शासनाकडून कल्याणकारी संस्था व वसतिगृहे योजनेअंतर्गत आस्थापनांना अन्नधान्याचे नियतन मंजूर करण्यात येते. सन २०२५-२६ मध्ये सप्टेंबर अखेर आधार संलग्न सार्वजनिक वितरण प्रणालीवर नोंदणीकृत आस्थापनांची संख्या ३,६९६ असून लाभार्थी संख्या ४.१५ लाख आहे. शिधापत्रिका धारक आस्थापनांकरिता अन्नधान्याचे नियतन, उचल व वितरण तक्ता ४.१० मध्ये दिले आहेत

तक्ता ४.१० शिधापत्रिका धारक आस्थापनांकरिता अन्नधान्याचे नियतन, उचल व वितरण

तक्ता ४.१० शिधापत्रिका धारक आस्थापनांकरिता अन्नधान्याचे नियतन, उचल व वितरण						
(१००० मे. टन)						
वर्ष	तांदूळ			गहू		
	केंद्र शासनाकडून नियतन	राज्य शासनाने केलेली उचल	वितरण	केंद्र शासनाकडून नियतन	राज्य शासनाने केलेली उचल	वितरण
२०२३-२४	१०.८१	८.२३	१२.७३	१८.९४	१५.४०	१२.५६
२०२४-२५	१५.३०	१३.००	१४.२७	१६.३७	१३.८१	१४.१९
२०२५-२६+	८.२८	७.५३	७.३६	८.२०	७.२२	७.३५

आधार: अन्न, नागरी पुरवठा आणि ग्राहक संरक्षण विभाग, महाराष्ट्र शासन

+ सप्टेंबर पर्यंत

विकेंद्रित पद्धतीने खरेदी

४.२२ किमान आधारभूत किंमतीनुसार धान व भरड धान्यांची विकेंद्रित पद्धतीने खरेदी बिगर आदिवासी क्षेत्रात महाराष्ट्र राज्य सहकारी पणन महासंघ मर्यादित मार्फत आणि आदिवासी क्षेत्रात महाराष्ट्र राज्य सहकारी आदिवासी विकास महामंडळ मर्यादित मार्फत करण्यात येते. धान खरेदी प्रक्रिया आणि धान उत्पादक शेतकऱ्यांची नोंदणी ऑनलाईन पद्धतीने करण्यात येते. सन २०२५-२६ मध्ये डिसेंबर पर्यंत राज्यातील २.१२ लाख शेतकऱ्यांकडून ₹ १७१०.७५ कोटी किंमतीचे ७.२२ लाख मे. टन धान्य खरेदी करण्यात आले. धान आणि भरड धान्यांची खरेदी तक्ता ४.११ मध्ये दिली आहे.

तक्ता ४.११ धान आणि भरड धान्यांची खरेदी

तक्ता ४.११ धान आणि भरड धान्यांची खरेदी				
(१००० मे. टन)				
वर्ष	धान	भरडधान्य		
		ज्वारी	मका	रागी
२०२४-२५	१५९२.६७	१३४.६५	०.०२	०.२६
२०२५-२६+	७२२.१४	०.८१	१२.७	०.०५

+ डिसेंबर पर्यंत

आधार: अन्न, नागरी पुरवठा आणि ग्राहक संरक्षण विभाग, महाराष्ट्र शासन

४.२३ 'वन नेशन, वन रेशन कार्ड' ही योजना राज्यात दि. १ जानेवारी २०२० पासून राबविण्यात येत आहे. या योजनेअंतर्गत राष्ट्रीय अन्न सुरक्षा योजनेच्या लाभांची देशव्यापी उपलब्धता सुनिश्चित करण्यात आली आहे. त्यामुळे लाभार्थ्यांना देशभरातील कोणत्याही ई-पीओएस (ePoS) सक्षम रास्त भाव दुकानातून स्वस्त अन्नधान्य घेता येते. सन २०२५-२६ मध्ये, ऑक्टोबरपर्यंत १.५५ कोटी कुटुंबांनी आधारबेस बायोमेट्रिक अधिप्रमाणाद्वारे शिधा वस्तूंचा लाभ घेतला आहे. 'वन नेशन, वन रेशन कार्ड' योजना सुरु झाल्यापासून ऑक्टोबर २०२५ पर्यंत महाराष्ट्रातील १.४० लाख शिधापत्रिका धारकांनी इतर राज्यातून आणि इतर राज्यातील १८.९७ लाख शिधापत्रिका धारकांनी महाराष्ट्रातून अन्नधान्याची उचल केली.

गोदामे

४.२४ सार्वजनिक वितरण व्यवस्थेअंतर्गत वितरीत करावयाच्या अन्नधान्याची उचल भारतीय अन्न महामंडळाच्या गोदामांमधून करण्यात येते आणि त्याची साठवणूक राज्याच्या स्वतःच्या अथवा भाड्याने घेतलेल्या गोदामांमध्ये करण्यात येते. माहे डिसेंबर २०२५ अखेर राज्य शासनाकडे एकूण ६५१ गोदामे असून त्यांची साठवणूक क्षमता ७.९३ लाख मे.टन आहे. राज्य शासनाने नाबार्डच्या अर्थसहाय्याने नवीन गोदामे बांधकाम करण्याचा कार्यक्रम हाती घेतला आहे. माहे डिसेंबर २०२५ अखेर एकूण १.३४ लाख मे. टन क्षमतेच्या ८३ गोदामांच्या बांधकामाकरिता प्रशासकीय मान्यता देण्यात आली आहे. जिल्हानिहाय गोदाम आणि रास्त भाव दुकानांची संख्या परिशिष्ट ४.१५ मध्ये देण्यात आली आहे.

शिवभोजन योजना

४.२५ राज्यातील गरीब व गरजू जनतेला किफायतशीर दरात भोजन उपलब्ध करून देण्यासाठी राज्य शासनाने शिवभोजन योजना जानेवारी २०२० मध्ये सुरु केली. राज्यात नोव्हेंबर २०२५ अखेर एकूण १,८७४ शिवभोजन केंद्रे कार्यरत होती. सन २०२४-२५ मध्ये ६.३३ कोटी शिवभोजन थाळींचे वाटप करण्यात आले व ₹ २११.७० कोटी खर्च झाला. सन २०२५-२६ मध्ये नोव्हेंबर अखेर ४.०९ कोटी शिवभोजन थाळींचे वाटप करण्यात आले व ₹ ५६.२३ कोटी खर्च झाला.

राज्य ग्राहक तक्रार निवारण आयोग

४.२६ राज्यातील ग्राहकांच्या तक्रारी निवारण्यासाठी राज्य ग्राहक तक्रार निवारण आयोग तसेच ४१ जिल्हा ग्राहक तक्रार निवारण आयोग स्थापन करण्यात आले आहेत. दि. ९ ऑक्टोबर २०२५ पर्यंत एकूण ४.७४ लाख ग्राहक तक्रारी प्राप्त झाल्या, त्यापैकी ३.५९ लाख तक्रारींचे निवारण करण्यात आले आहे.

* * * * *

परिशिष्ट ४.१

महाराष्ट्रातील ग्रामीण क्षेत्राकरिता गटनिहाय ग्राहक किंमत निर्देशांक

(पायाभूत वर्ष - २००३ = १००)

वर्ष/ महिना	खाद्यपदार्थ	पान, सुपारी व मादक पदार्थ	इंधन, वीज व दिवाबत्ती	कापड, बिछाना व पादत्राणे	संकीर्ण	सर्व वस्तू	वर्ष-ते-वर्ष चलनवाढ
(१)	(२)	(३)	(४)	(५)	(६)	(७)	(८)
भारांक	५२.८५	२.१५	१०.६७	८.५३	२५.८०	१००.००	--
२०१५-१६	२६२	३२५	४४६	१३५	२०५	२५८	२.८
२०१६-१७	२७१	३५२	४६३	१३७	२०९	२६६	३.२
२०१७-१८	२७०	४१०	४९८	१३९	२०८	२७०	१.७
२०१८-१९	२७२	४४४	५१३	१४३	२१३	२७५	१.७
२०१९-२०	३०९	४५०	५३४	१४७	२१९	२९९	८.७
२०२०-२१	३२८	४६९#	५६७	१५२#	२२९#	३१६#	५.२#
२०२१-२२	३३८	४८६	५९२	१५३+	२३५*	३२६*	४.०+
२०२२-२३	३५७	५०५	६५८	१५९	२५९	३५०	७.८*
२०२३-२४	३८३	५२२	६९९	१६८	२७०	३७२	६.३
२०२४-२५	४०७	५५२	७३१	१७५	२८३	३९३	५.६
२०२५-२६\$	४१३	५७२	७२६	१७९	३०४	४०२	२.०
एप्रिल २०२५	३९४	५६४	७३६	१७७	३००	३९२	४.४
मे २०२५	४०२	५६४	७३७	१७७	३०२	३९६	३.४
जून २०२५	४०७	५६४	७२०	१७८	३०३	३९७	१.८
जुलै २०२५	४०५	५६७	७२१	१७८	३०३	३९६	१.३
ऑगस्ट २०२५	४१५	५७१	७२२	१७८	३०४	४०२	१.३
सप्टेंबर २०२५	४१५	५७५	७२२	१७९	३०५	४०३	(-)०.५
ऑक्टोबर २०२५	४३१	५८०	७२४	१७९	३०६	४१२	१.२
नोव्हेंबर २०२५	४२६	५८१	७२४	१८०	३०७	४१०	२.२
डिसेंबर २०२५	४२५	५८४	७२४	१८१	३०७	४०९	३.०

माहे जून ते मार्च या महिन्यांची सरासरी

+ माहे जून ते मार्च या महिन्यांची सरासरी

* माहे मे ते मार्च या महिन्यांची सरासरी

\$ माहे एप्रिल ते डिसेंबर या महिन्यांची सरासरी

टीप - चलनवाढ = मागील वर्षाच्या तत्सम कालावधीतील निर्देशांकापेक्षा चालू कालावधीतील निर्देशांकात झालेली टक्केवारीतील वाढ

आधार - अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन

परिशिष्ट ४.२

महाराष्ट्रातील नागरी क्षेत्राकरिता गटनिहाय ग्राहक किंमत निर्देशांक

(पायाभूत वर्ष -२००३ = १००)

वर्ष/ महिना	खाद्यपदार्थ	पान, सुपारी व मादक पदार्थ	इंधन, वीज व दिवाबत्ती	कापड, बिछाना व पादत्राणे	संकीर्ण	सर्व वस्तू	वर्ष-ते-वर्ष चलनवाढ
(१)	(२)	(३)	(४)	(५)	(६)	(७)	(८)
भारत	४५.८०	१.५४	१०.२८	७.५१	३४.८७	१००.००	--
२०१५-१६	२६८	३२२	४०८	१४२	१९१	२४७	३.०
२०१६-१७	२७८	३४७	४२६	१४५	१९४	२५५	३.२
२०१७-१८	२७८	३८६	४६२	१४६	१९५	२६०	२.०
२०१८-१९	२७८	४१७	५०३	१४७	२०१	२६७	२.५
२०१९-२०	३०८	४३४	५०७	१५०	२०६	२८३	६.२
२०२०-२१	३२९	४५५#	५४७	१५४#	२१८#	३०२#	६.१#
२०२१-२२	३३७	४७८	५८१	१५६+	२३१*	३१३*	४.५+
२०२२-२३	३५५	५०५	६४७	१६६	२४४	३३४	७.१*
२०२३-२४	३८०	५२७	६९०	१७४	२५६	३५५	६.३
२०२४-२५	४०२	५५५	६९०	१८२	२६६	३७०	४.१
२०२५-२६\$	४०६	५८२	६८९	१८६	२७९	३७७	१.५
एप्रिल २०२५	३९२	५६५	६९५	१८५	२७५	३६९	३.५
मे २०२५	३९६	५६६	६९७	१८५	२७६	३७२	२.९
जून २०२५	४००	५६८	६८६	१८५	२७७	३७३	१.३
जुलै २०२५	४०५	५८६	६८६	१८५	२७८	३७६	०.८
ऑगस्ट २०२५	४०७	५८१	६८६	१८६	२७९	३७७	१.२
सप्टेंबर २०२५	४०६	५८८	६८६	१८६	२८०	३७७	(-) ०.४
ऑक्टोबर २०२५	४१९	५९२	६८७	१८७	२८०	३८३	०.९
नोव्हेंबर २०२५	४१५	५९५	६८६	१८८	२८१	३८२	१.४
डिसेंबर २०२५	४१२	५९८	६८८	१८९	२८२	३८१	२.२

माहे जून ते मार्च या महिन्यांची सरासरी

+ माहे जून ते मार्च या महिन्यांची सरासरी

* माहे मे ते मार्च या महिन्यांची सरासरी

\$ माहे एप्रिल ते डिसेंबर या महिन्यांची सरासरी

टीप - चलनवाढ = मागील वर्षाच्या तत्सम कालावधीतील निर्देशांकापेक्षा चालू कालावधीतील निर्देशांकात झालेली टक्केवारीतील वाढ

आधार - अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन

परिशिष्ट ४.३

राष्ट्रीय सांख्यिकी कार्यालय, भारत सरकार यांचेकडून राज्याकरीता ग्रामीण, नागरी व एकत्रित क्षेत्रासाठी परिगणित केलेले गटनिहाय ग्राहक किंमती निर्देशांक

(पायाभूत वर्ष - २०१२ = १००)

गट	भारांक	वर्ष						
		२०१९-२०	२०२०-२१ [#]	२०२१-२२	२०२२-२३	२०२३-२४	२०२४-२५	२०२५-२६ ^{\$\$}
(१)	(२)	(४)	(५)	(६)	(७)	(८)	(९)	(१०)
ग्रामीण								
खाद्यपदार्थ व पेये	५४.२८	१४५.०@	१५७.०	१६२.६	१७४.०	१८६.१	१९७.७	१९६.५
पान, तंबाखू व मादक पदार्थ	२.७२	१५८.५@	१६८.२	१७३.३	१८१.७	१८९.४	१९२.९	२०३.०
कापड व पादत्राणे	७.५६	१४९.०@	१५२.३	१६५.९	१८४.१	१९०.४	१९४.५	१९९.०
निवास	--	ला.ना.	ला.ना.	ला.ना.	ला.ना.	ला.ना.	ला.ना.	ला.ना.
इंधन व दिवाबत्ती	७.८६	१४८.१@	१५७.७	१८१.०	२०६.०	२०७.२	१९३.२	१९८.२
संकीर्ण	२७.५८	१४९.३@	१५६.९	१६६.५	१७४.८	१८०.०	१८४.१	१९१.०
सर्वसाधारण निर्देशांक	१००.००	१४७.३	१५६.३+	१६५.६	१७७.७	१८६.५	१९३.२	१९५.५
चलनवाढ	--	३.३	५.५+	६.६**	७.३	५.०	३.६	१.१
नागरी								
खाद्यपदार्थ व पेये	३४.३८	१४८.५@	१६१.०	१६६.०	१७७.५	१८९.९	२०२.७	२०४.२
पान, तंबाखू व मादक पदार्थ	०.९७	१७४.३@	१८५.९	१९०.५	१९६.८	२००.९	२०४.९	२११.७
कापड व पादत्राणे	५.१४	१४१.९@	१४८.१	१५४.४	१६९.६	१७७.७	१८३.५	१८८.८
निवास	२४.७४	१३९.९@	१४७.०	१५२.१	१६२.२	१७२.८	१७८.०	१८३.१
इंधन व दिवाबत्ती	५.२१	१३१.७@	१४४.१	१६२.६	१८७.२	१८७.८	१८१.१	१८८.२
संकीर्ण	२९.५६	१३१.४@	१४४.३	१५२.१	१६२.३	१६७.३	१७३.८	१८१.३
सर्वसाधारण निर्देशांक	१००.००	१४०.५	१५०.६+	१५७.९	१६९.५	१७८.३	१८६.०	१९०.७
चलनवाढ	--	५.१	६.६+	५.५**	७.४	५.२	४.३	२.६
एकत्रित								
खाद्यपदार्थ व पेये	--	१४७.०@	१५९.२	१६४.५	१७६.०	१८८.२	२००.५	२००.८
पान, तंबाखू व मादक पदार्थ	--	१६५.१@	१७५.६	१८०.४	१८८.०	१९४.२	१९७.८	२०६.६
कापड व पादत्राणे	--	१४४.९@	१४९.९	१५९.३	१७५.८	१८३.१	१८८.२	१९३.२
निवास	--	१३९.९@	१४७.०	१५२.१	१६२.२	१७२.८	१७८.०	१८३.१
इंधन व दिवाबत्ती	--	१३८.८@	१५०.०	१७०.६	१९५.३	१९६.२	१८६.३	१९२.५
संकीर्ण	--	१३७.१@	१४८.३	१५६.७	१६६.३	१७१.३	१७७.१	१८४.४
सर्वसाधारण निर्देशांक	--	१४२.८	१५२.५+	१६०.५	१७२.२	१८१.०	१८८.४	१९२.३
चलनवाढ	--	४.४	६.२+	५.९**	७.३	५.१	४.१	२.१

टीप - ला.ना. - लागू नाही

माहे ऑगस्ट ते मार्च या महिन्यांची सरासरी

@ माहे एप्रिल ते फेब्रुवारी या महिन्यांची सरासरी

आधार : राष्ट्रीय सांख्यिकी कार्यालय, भारत सरकार

+ माहे जून ते मार्च या महिन्यांची सरासरी

\$\$ माहे एप्रिल ते डिसेंबर या महिन्यांची सरासरी

** माहे जून ते मार्च या महिन्यांची सरासरी

परिशिष्ट ४.४

महाराष्ट्र व अखिल भारताकरिता शेत मजुरांकरिता ग्राहक किंमती निर्देशांक
व ग्रामीण मजुरांकरिता ग्राहक किंमती निर्देशांक

वर्ष / महिना	शेत मजुरांकरिता ग्राहक किंमती निर्देशांक				ग्रामीण मजुरांकरिता ग्राहक किंमती निर्देशांक			
	महाराष्ट्र		अखिल भारत		महाराष्ट्र		अखिल भारत	
	खाद्यपदार्थ गट	सर्वसाधारण निर्देशांक	खाद्यपदार्थ गट	सर्वसाधारण निर्देशांक	खाद्यपदार्थ गट	सर्वसाधारण निर्देशांक	खाद्यपदार्थ गट	सर्वसाधारण निर्देशांक
(१)	(२)	(३)	(४)	(५)	(६)	(७)	(८)	(९)
(पायाभूत वर्ष - १९८६-८७ = १००)								
२०१५-१६	९३०	८९७	८०७	८३५	९१९	८९१	८१३	८३९
२०१६-१७	९९३	९५०	८४१	८७०	९८१	९४३	८४७	८७५
२०१७-१८	९७५	९५७	८४६	८८९	९६३	९५१	८५२	८९५
२०१८-१९	९६३	९६७	८५०	९०७	९५०	९६३	८५५	९१५
२०१९-२०	११३१	१०९४	९३२	९८०	१११३	१०८४	९३७	९८६
२०२०-२१	१२२०	११६८	९९०	१०३४	११९५	११५३	९९५	१०४०
२०२१-२२	१२२५	१२००	१०१३	१०७५	१२०४	११९२	१०२१	१०८४
२०२२-२३	१३०२	१२७९	१०७६	११४८	१२७९	१२७९	१०८४	११६०
२०२३-२४	१४२१	१३७३	११६८	१२२९	१३९२	१३७२	११७३	१२४०
२०२४-२५	१५३८	१४६४	१२३९	१२९९	१५०४	१४५७	१२४६	१३११
(पायाभूत वर्ष २०१९ = १००)								
२०२५-२६ [§]	१३४.४	१३१.८	१३६.३	१३५.८	१३४.३	१३२.१	१३६.४	१३६.०
एप्रिल २०२५	१३२.५	१३०.०	१३५.५	१३४.९	१३२.१	१३०.२	१३५.५	१३५.०
मे २०२५	१३२.८	१३०.२	१३४.९	१३४.७	१३२.३	१३०.५	१३४.९	१३४.९
जून २०२५	१३३.४	१३०.९	१३३.७	१३४.१	१३३.५	१३१.३	१३३.९	१३४.४
जुलै २०२५	१३४.९	१३२.०	१३५.७	१३५.३	१३५.०	१३२.४	१३६.१	१३५.७
ऑगस्ट २०२५	१३४.९	१३२.३	१३७.१	१३६.३	१३५.०	१३२.६	१३७.४	१३६.६
सप्टेंबर २०२५	१३४.२	१३२.१	१३६.६	१३६.२	१३४.३	१३२.३	१३६.८	१३६.४
ऑक्टोबर २०२५	१३५.१	१३२.६	१३६.९	१३६.४	१३५.१	१३२.८	१३६.९	१३६.५
नोव्हेंबर २०२५	१३५.८	१३३.१	१३८.५	१३७.४	१३५.८	१३३.३	१३८.३	१३७.३
डिसेंबर २०२५	१३५.९	१३३.२	१३७.८	१३७.१	१३६.०	१३३.५	१३७.६	१३७.०

§ माहे एप्रिल ते डिसेंबर या महिन्यांची सरासरी

आधार - श्रम केंद्र, भारत सरकार

परिशिष्ट ४.५

अखिल भारतीय औद्योगिक कामगारांकरिता ग्राहक किंमत निर्देशांक

वर्ष/ महिना	खाद्यपदार्थ	पान, सुपारी, तंबाखू व मादक पदार्थ	इंधन व दिवाबत्ती	निवास	कापड, बिछाना व पादत्राणे	संकीर्ण	सर्वसाधारण निर्देशांक
(१)	(२)	(३)	(४)	(५)	(६)	(७)	(८)
(पायाभूत वर्ष - २००१ = १००)							
भारांक	४६.२०	२.२७	६.४३	१५.२७	६.५७	२३.२६	१००.००
२०१५-१६	२९३	३०५	२४९	२८५	१९८	२१६	२६५
२०१६-१७	३०५	३२७	२४९	२९८	२०६	२२६	२७६
२०१७-१८	३१०	३५६	२६०	३१३	२१४	२३५	२८४
२०१८-१९	३१२	३७९	२७१	३८२	२२१	२४६	३००
२०१९-२०	३३५	३९३	२८५	४३५	२२७	२५५	३२३
(पायाभूत वर्ष - २०१६ = १००)							
भारांक	३९.१७	२.०७	५.५०	१६.८७	६.०८	३०.३१	१००.००
२०२०-२१@	१२०	१३४	१३४	११४	११८	११७	११९
२०२१-२२	१२३.५	१४०.२	१५५.०	११६.९	१२१.४	१२१.५	१२३.६
२०२२-२३	१३१.१	१४७.९	१७६.०	१२१.१	१३०.०	१२८.१	१३१.१
२०२३-२४	१४०.७	१५७.२	१६९.२	१२५.८	१३९.६	१३४.३	१३७.९
२०२४-२५	१४९.१	१६२.५	१४९.१	१३१.६	१४५.८	१३७.६	१४२.६
२०२५-२६\$	१५०.३	१६८.२	१५३.०	१३६.७	१५३.०	१४३.२	१४६.४
एप्रिल २०२५	१४६.५	१६५.८	१५२.४	१३४.६	१५०.४	१४०.६	१४३.५
मे २०२५	१४६.९	१६६.६	१५३.६	१३४.६	१५१.०	१४१.४	१४४.०
जून २०२५	१४८.६	१६७.४	१५३.५	१३४.६	१५२.०	१४२.०	१४५.०
जुलै २०२५	१५०.७	१६७.९	१५३.५	१३७.७	१५२.४	१४२.६	१४६.५
ऑगस्ट २०२५	१५१.८	१६८.२	१५२.९	१३७.७	१५२.७	१४३.२	१४७.१
सप्टेंबर २०२५	१५१.१	१६९.१	१५२.८	१३७.७	१५५.१	१४४.१	१४७.३
ऑक्टोबर २०२५	१५१.८	१७०.४	१५२.८	१३७.७	१५४.६	१४४.७	१४७.७
नोव्हेंबर २०२५	१५२.८	१६९.५	१५२.९	१३७.७	१५४.६	१४४.८	१४८.२
डिसेंबर २०२५	१५२.४	१६९.३	१५३.०	१३७.७	१५४.६	१४५.६	१४८.२

@ माहे सप्टेंबर ते मार्च या महिन्यांची सरासरी

\$ माहे एप्रिल ते डिसेंबर या महिन्यांची सरासरी

आधार - श्रम केंद्र, भारत सरकार

महाराष्ट्राची आर्थिक पाहणी २०२५-२६

परिशिष्ट ४.६

अखिल भारत स्तरावरील निरनिराळ्या महत्त्वाच्या ग्राहक किंमती निर्देशांकांवर आधारित चलनवाढ

वर्ष / महिना	चलनवाढ		
	अखिल भारतीय औद्योगिक कामगारांकरिता ग्राहक किंमती निर्देशांक	अखिल भारतीय शेत मजुरांकरिता ग्राहक किंमती निर्देशांक	अखिल भारतीय ग्रामीण मजुरांकरिता ग्राहक किंमती निर्देशांक
(१)	(२)	(३)	(४)
	(पायाभूत वर्ष - २००१ = १००)	(पायाभूत वर्ष - १९८६-८७ = १००)	(पायाभूत वर्ष - १९८६-८७ = १००)
२०१५-१६	५.६	४.४	४.६
२०१६-१७	४.१	४.२	४.२
२०१७-१८	३.१	२.२	२.३
२०१८-१९	५.४	२.१	२.२
२०१९-२०	७.५	८.०	७.७
	(पायाभूत वर्ष - २०१६ = १००)		
२०२०-२१	--	५.५	५.५
२०२१-२२	५.१#	४.०	४.२
२०२२-२३	६.१	६.८	७.०
२०२३-२४	५.२	७.१	६.९
२०२४-२५	३.४	५.७	५.७
		(पायाभूत वर्ष २०१९ = १००)	(पायाभूत वर्ष २०१९ = १००)
२०२५-२६ [§]	२.८	१.६	१.७
एप्रिल २०२५	२.९	३.५	३.५
मे २०२५	२.९	२.८	३.०
जून २०२५	२.५	१.५	१.७
जुलै २०२५	२.७	१.६	१.९
ऑगस्ट २०२५	३.२	१.९	२.१
सप्टेंबर २०२५	२.८	१.२	१.४
ऑक्टोबर २०२५	२.२	०.५	०.७
नोव्हेंबर २०२५	२.६	०.९	०.९
डिसेंबर २०२५	३.१	०.७	०.७

माहे सप्टेंबर ते मार्च या महिन्यांची सरासरी

§ माहे एप्रिल ते डिसेंबर या महिन्यांची सरासरी

टीप - चलनवाढ = मागील वर्षाच्या तत्सम कालावधीतील निर्देशांकापेक्षा चालू कालावधीतील निर्देशांकात झालेली टक्केवारीतील वाढ

आधार - श्रम केंद्र, भारत सरकार

परिशिष्ट ४.७

महाराष्ट्रातील केंद्रांसाठी औद्योगिक कामगारांकरिता ग्राहक किंमत निर्देशांक

(केंद्रीय केंद्रे)

वर्ष / महिना	मुंबई		सोलापूर		नागपूर		पुणे		नाशिक		ठाणे	
	खाद्यपदार्थ गट (१)	सर्वसाधारण निर्देशांक (२)	खाद्यपदार्थ गट (४)	सर्वसाधारण निर्देशांक (५)	खाद्यपदार्थ गट (६)	सर्वसाधारण निर्देशांक (७)	खाद्यपदार्थ गट (८)	सर्वसाधारण निर्देशांक (९)	खाद्यपदार्थ गट (१०)	सर्वसाधारण निर्देशांक (११)	खाद्यपदार्थ गट (१२)	सर्वसाधारण निर्देशांक (१३)
(पायाभूत वर्ष - २००१ = १००)												
भारांक	४८.८८	१००.००	५४.७४	१००.००	४३.०५	१००.००	३९.७७	१००.००	४१.४३	१००.००		
२०१५-१६	३०६	२८०	३०६	२८४	३१७	२९८	३१६	२६९	२८९	२७४		
२०१६-१७	३१२	२८६	३१६	२९४	३२५	३०८	३३१	२७७	३०३	२८७		
२०१७-१८	३१४	२९१	३११	२९५	३२४	३१७	३२३	२८०	३०५	२९७		
२०१८-१९	३१४	२९७	३१८	३११	३२३	३५९	३४२	३१६	३०४	३३३		
२०१९-२०	३३८	३१६	३४५	३४२	३४७	४०१	३८४	३५३	३३४	३७०		
(पायाभूत वर्ष - २०१६ = १००)												
भारांक	३७.९१	१००.००	४३.५२	१००.००	३५.४४	१००.००	३५.१४	१००.००	४०.६३	१००.००	३७.७४	१००.००
२०२०-२१ [@]	११८.७	११३.८	११६.८	११८.५	११६.५	११७.८	१२१.७	११५.७	१२०.२	११५.५	११६.०	११२.८
२०२१-२२	१२३.३	११८.०	१२४.२	१२७.६	११९.५	१२३.३	१२३.५	१२०.२	१२४.३	११९.७	१२०.१	११८.१
२०२२-२३	१२९.६	१२४.१	१३२.१	१३६.७	१२४.३	१३०.४	१२५.९	१२३.२	१२९.२	१२४.०	१२६.०	१२४.५
२०२३-२४	१३५.८	१२८.७	१४०.२	१४३.८	१३६.०	१३८.४	१३२.८	१२६.९	१३९.९	१३१.३	१३२.९	१२८.९
२०२४-२५	१४२.४	१३२.५	१५०.६	१५०.३	१४८.०	१४४.७	१४१.७	१३१.५	१४९.९	१३८.७	१४०.५	१३४.२
२०२५-२६ [§]	१४६.०	१३५.९	१५१.०	१५३.०	१४४.८	१४७.३	१५०.०	१३७.८	१५८.३	१४६.०	१४१.५	१३८.६
एप्रिल २०२५	१४३.२	१३४.०	१५१.०	१५२.०	१४२.०	१४४.७	१४४.८	१३४.०	१५६.०	१४३.३	१३७.९	१३५.७
मे २०२५	१४३.८	१३४.३	१५१.१	१५२.४	१४२.०	१४४.८	१४८.१	१३५.३	१५८.०	१४४.२	१३८.३	१३५.९
जून २०२५	१४५.८	१३५.२	१५१.०	१५२.४	१४४.३	१४६.३	१४८.४	१३५.४	१५८.५	१४४.४	१३९.७	१३६.४
जुलै २०२५	१४५.७	१३५.८	१५१.०	१५३.३	१४६.१	१४७.९	१५१.८	१३७.२	१५७.२	१४४.६	१४२.९	१३९.८
ऑगस्ट २०२५	१४५.६	१३५.८	१४९.४	१५२.६	१४४.८	१४७.७	१५४.३	१३८.१	१५७.५	१४४.७	१४२.८	१३९.८
सप्टेंबर २०२५	१४५.३	१३५.६	१५१.३	१५३.४	१४४.६	१४७.६	१५४.३	१४१.५	१५८.८	१४८.१	१४२.५	१३९.७
ऑक्टोबर २०२५	१४८.१	१३७.५	१५०.७	१५३.४	१४६.४	१४८.५	१४९.३	१३९.८	१५९.२	१४८.२	१४२.९	१४०.०
नोव्हेंबर २०२५	१४८.९	१३७.८	१५१.२	१५३.४	१४६.७	१४९.०	१४९.४	१३९.९	१५९.४	१४८.०	१४३.१	१४०.२
डिसेंबर २०२५	१४७.७	१३७.४	१५२.२	१५३.९	१४६.६	१४९.२	१४९.४	१३९.२	१६०.४	१४८.४	१४३.१	१४०.३

@ माहे सप्टेंबर ते मार्च या महिन्यांची सरासरी
आधार - श्रम केंद्र, भारत सरकार

§ माहे एप्रिल ते डिसेंबर या महिन्यांची सरासरी

परिशिष्ट ४.८

महाराष्ट्रातील केंद्रांसाठी औद्योगिक कामगारांकरिता ग्राहक किंमत निर्देशांक

(पायाभूत वर्ष - २००१ = १००) (राज्य केंद्रे)

वर्ष / महिना	अकोला		कोल्हापूर		जळगाव		नांदेड		छत्रपती संभाजीनगर	
	खाद्यपदार्थ गट	सर्वसाधारण निर्देशांक	खाद्यपदार्थ गट	सर्वसाधारण निर्देशांक	खाद्यपदार्थ गट	सर्वसाधारण निर्देशांक	खाद्यपदार्थ गट	सर्वसाधारण निर्देशांक	खाद्यपदार्थ गट	सर्वसाधारण निर्देशांक
(१)	(२)	(३)	(४)	(५)	(६)	(७)	(८)	(९)	(१०)	(११)
भारांक	४५.८८	१००.००	४८.२२	१००.००	४७.७६	१००.००	४९.०५	१००.००	४०.८९	१००.००
२०१५-१६	२५०	२६२	२७६	२७०	२७८	२७२	३०४	३१४	२९६	२९२
२०१६-१७	२६७	२८२	२८८	२८१	२८६	२८५	३१८	३३१	३०३	३०८
२०१७-१८	२७६	३११	२८४	२९६	२८२	३०३	३०५	३४३	२९३	३२४
२०१८-१९	२७७	३३२	२८४	३१०	२८५	३१८	३०५	३५९	२९४	३३७
२०१९-२०	२९३	३५८	३०९	३३३	३०९	३४१	३४३	३९५	३१७	३५७
२०२०-२१	३०५	३७६	३३४	३५४	३३७	३६०	३७८	४२१	३३८	३७४
२०२१-२२	३३०	४०८	३४४	३८१	३६६	३९४	४०१	४६१	३६३	४०२
२०२२-२३	३५१	४३५	३८२	४१६	३७९	४२७	४१८	४८९	३८७	४३३
२०२३-२४	३७७	४७०	४०९	४४०	४०७	४५८	४५४	५२२	४३०	४६४
२०२४-२५	३९४	४९४	४३०	४५६	४३३	४८२	४७५	५४१	४५४	४८०
२०२५-२६ \$	३९६	५०४	४१८	४५७	४२३	४८८	४७२	५५२	४४७	४८५
एप्रिल २०२५	३९३	५००	४१०	४५१	४१०	४७८	४६३	५४३	४३३	४७७
मे २०२५	३९७	५०२	४१५	४५४	४१८	४८२	४६९	५४६	४३९	४७९
जून २०२५	३९७	५०२	४१२	४५३	४२३	४८४	४६६	५४५	४४३	४८१
जुलै २०२५	३९५	५०४	४२०	४५८	४२३	४८९	४६३	५४८	४४९	४८६
ऑगस्ट २०२५	३९५	५०५	४१९	४५८	४२४	४९०	४६४	५५१	४४९	४८६
सप्टेंबर २०२५	३९८	५०६	४२०	४५९	४२७	४९२	४७०	५५४	४५०	४८७
ऑक्टोबर २०२५	४००	५०८	४२०	४५९	४३०	४९४	४७८	५५८	४५३	४८९
नोव्हेंबर २०२५	३९७	५०७	४२४	४६१	४३०	४९४	४९०	५६४	४६०	४९१
डिसेंबर २०२५	३८९	५०४	४२०	४६१	४२२	४९१	४८४	५६२	४४९	४८९

\$ माहे एप्रिल ते डिसेंबर या महिन्यांची सरासरी

आधार - कामगार आयुक्त यांचे कार्यालय, महाराष्ट्र शासन

परिशिष्ट ४.९
अखिल भारतीय घाऊक किंमत निर्देशांक

(पायाभूत वर्ष - २०११-१२ = १००)

वर्ष/ महिना (१)	प्राथमिक वस्तू (२)	इंधन व वीज (३)	उत्पादित वस्तू (४)	सर्व वस्तू (५)	चलनवाढ (६)
भारांक	२२.६२	१३.१५	६४.२३	१००.००	--
२०१५-१६	१२४.६	८६.५	१०९.२	१०९.७	(-) ३.७
२०१६-१७	१२८.९	८६.३	११०.७	१११.६	१.७
२०१७-१८	१३०.६	९३.३	११३.८	११४.९	२.९
२०१८-१९	१३४.२	१०४.१	११७.९	११९.८	४.३
२०१९-२०	१४३.३	१०२.२	११८.३	१२१.८	१.७
२०२०-२१	१४५.७	९४.०	१२१.५	१२३.४	१.३
२०२१-२२	१६०.७	१२४.६	१३५.०	१३९.४	१३.०
२०२२-२३	१७६.८	१५९.५	१४२.६	१५२.५	९.४
२०२३-२४	१८३.०	१५२.०	१४०.२	१५१.४	(-) ०.७
२०२४-२५	१९२.५	१५०.०	१४२.६	१५४.९	२.३
२०२५-२६ [§]	१८९.०	१४४.६	१४५.१	१५४.९	०.१
एप्रिल २०२५	१८५.४	१४५.७	१४४.९	१५४.२	०.९
मे २०२५	१८४.८	१४२.९	१४५.०	१५३.७	०.१
जून २०२५	१८६.१	१४२.३	१४४.७	१५३.७	(-) ०.२
जुलै २०२५	१८८.५	१४३.७	१४४.६	१५४.४	(-) ०.६
ऑगस्ट २०२५	१९१.०	१४३.५	१४५.०	१५५.२	०.५
सप्टेंबर २०२५	१८९.४	१४३.४	१४५.२	१५५.०	०.२
ऑक्टोबर २०२५	१८८.७	१४५.२	१४५.३	१५५.१	(-) १.०
नोव्हेंबर २०२५	१९२.९	१४६.४	१४५.२	१५६.२	(-) ०.१
डिसेंबर २०२५*	१९४.२	१४८.३	१४५.६	१५७.०	०.८

\$ माहे एप्रिल ते डिसेंबर या महिन्यांची सरासरी

* अस्थायी

आधार - आर्थिक सल्लागार यांचे कार्यालय, वाणिज्य व उद्योग मंत्रालय, भारत सरकार

परिशिष्ट ४.१०

जिल्हानिहाय शिधापत्रिका धारकांची संख्या (दि.३१ डिसेंबर २०२५ रोजी)

जिल्हा	पिवळी		केशरी			अन्नपूर्णा	शुभ्र	एकूण शिधापत्रिका
	बीपीएल	अंत्योदय	प्राधान्य कुटुंब	प्राधान्य कुटुंब शेतकरी	बिगर प्राधान्य कुटुंब			
(१)	(२)	(३)	(४)	(५)	(६)	(७)	(८)	(९)
मुंबई	२४,४२४	२०,४३२	१८,८६,७६४	०	१५,१३,८२०	०	९,५०,२६२	४३,९५,७०२
ठाणे	५८,००१	४८,७६५	५७,८२१	०	४१,२८२	०	४,८२९	२,१०,६९८
पालघर	१,००,५७१	९९,०७६	२,१६,१९६	०	२,९०,१३९	०	४२,८९६	७,४८,८७८
रायगड	९९,०८०	८५,२५२	२,८३,१९४	०	२,२२,०९३	०	१,२०,५९३	८,१०,२१२
रत्नागिरी	४६,८५९	४०,२८५	२,००,१६२	०	१,१६,५१२	०	४४,८५२	४,४८,६७०
सिंधुदुर्ग	४५,५४८	२१,५००	१,१०,३९८	०	४०,२८३	०	२२,७१९	२,४०,४४८
नाशिक	३,२५,५३१	१,९४,१४१	३,७४,५७६	०	६,२१,५४४	०	१,०७,०५७	१६,२२,८४९
धुळे	१,२३,९९९	७५,७८३	१,३०,४८३	०	१,८८,३७२	०	१८,३८४	५,३७,०२१
नंदुरबार	१,००,७१२	१,०६,१८०	८७,८२२	०	९६,२६४	०	११,५१४	४,०२,४९२
जळगाव	२,१४,४८१	१,३४,५१२	३,११,६८३	०	४,११,८९२	०	७२,२२२	११,४४,७९०
अहिल्यानगर	२,१६,१३३	८७,०६९	४,३५,९५५	०	३,०७,१८६	०	४९,४८२	१०,९५,८२५
पुणे	०	५५,७६७	९,५६,४६३	०	७,४९,०६२	०	१,८१,६९३	१९,४२,९८५
सातारा	१,२०,३४१	२७,०१३	२,९४,१५३	०	२,३९,९३४	०	२९,०५७	७,१०,४९८
सांगली	४३,८८३	३०,७८८	३,५३,२३६	०	२,४४,१४४	०	८२,४९२	७,५४,५४३
सोलापूर	१,७३,८६६	५६,४६६	३,२६,१६७	०	४,७३,५४१	०	७७,३७९	११,०७,४१९
कोल्हापूर	१,४६,९७६	५३,२१५	३,९५,२२६	०	३,३२,२००	०	१,०४,४३७	१०,३२,०५४
छत्रपती संभाजीनगर	१,२३,०५८	६६,५६०	३,६३,३५६	५२,५०५	२,४५,२१८	०	८,१३१	८,५८,८२८
जालना	१,१२,३४६	४५,०५६	१,९६,८४९	३२,१८०	३२,५६१	०	३,६२३	४,२२,६१५
परभणी	७२,८६८	४४,७७३	१,७६,६८१	४३,७४३	९५,०६४	०	४,१०३	४,३७,२३२
हिंगोली	१५,२६०	२९,६८२	१,४६,२७३	३६,५९८	२६,७५५	०	३,२७९	२,५७,८४७
बीड	२,३०,११२	३८,७६२	१,२७,१६८	१,१९,८८३	४४,३६३	०	६,८५९	५,६७,१४७
नांदेड	०	७८,८१९	४,७१,४६४	६९,७१४	५२,३७७	०	११,८२३	६,८४,१९७
धाराशिव	१,०४,३१५	३८,१८३	१,१७,०१४	४९,७६८	३५,५२३	०	११,६९४	३,५६,४९७
लातूर	८५,८५४	४२,३६८	२,७४,९००	४२,४८६	२७,०४१	०	२१,३२२	४,९३,९७१
बुलढाणा	६४,०२४	१,२६,९२६	२,७७,२८९	५४,६३१	६७,२२६	०	१४,४४६	६,०४,५४२
अकोला	४५,८३८	४१,०५५	२,४५,५४८	२४,५०९	७९,७६५	०	१५,६३३	४,५२,३२८
वाशिम	५०,७७३	६६,८६२	१,४८,७६४	८,६४७	२०,९६५	०	१०,४५६	३,०६,४६७
अमरावती	१,२९,४५६	४६,८३९	३,३७,८३५	६७,५१०	७१,२३७	०	१४,४७६	६,६७,३५३
यवतमाळ	१,३५,३६२	१,४१,८८७	२,८२,०१५	५३,७७८	५१,९१३	०	१५,२९३	६,८०,२४८
वर्धा	४३,८०६	४९,५६६	१,९३,२९८	८,८२०	२६,१२०	०	१२,६१२	३,३४,२२२
नागपूर	१,१६,५५०	१,२७,४२२	५,९५,१६७	०	४,०४,६०७	०	७३,४८४	१३,१७,२३०
भंडारा	७५,७७०	६७,१८१	१,१३,५७८	०	२३,७९०	०	१२,८८४	२,९३,२०३
गोंदिया	८१,५६१	८२,५७२	१,१४,८१९	०	६०,१२३	०	७,६९१	३,४६,७६६
चंद्रपूर	०	१,४२,७१०	२,९४,१०९	०	६०,४८८	०	२६,८९९	५,२४,२०६
गडचिरोली	२४,८५१	१,०२,५५३	१,२६,६१०	०	१५,५२४	०	७,२३२	२,७६,७७०
महाराष्ट्र राज्य	३३,५२,२०९	२५,१६,०२०	१,१०,२३,०३६	६,६४,७७२	७३,२८,९२८	०	२२,०१,७८८	२,७०,८६,७५३

आधार: अन्न, नागरी पुरवठा व ग्राहक संरक्षण विभाग, महाराष्ट्र शासन

परिशिष्ट ४.११

केंद्र शासनाकडून राज्याला मिळालेले तांदूळ व गहू यांचे नियतन

(लाख मे. टन)

वर्ष (१)	तांदूळ (२)	गहू (३)
२००१-०२ (एकूण)	९.२३	१७.१३
पैकी, लसाविव्य	६.५५	१२.१६
२०१९-२० (एकूण)	२१.२२	२७.६४
पैकी, राष्ट्रीय अन्नसुरक्षा अधिनियम, २०१३	२०.१०	२५.७०
२०२०-२१ (एकूण)	२१.१०	२७.४२
पैकी, राष्ट्रीय अन्नसुरक्षा अधिनियम, २०१३	२०.११	२५.७०
२०२१-२२ (एकूण)	२०.४२	२७.००
पैकी, राष्ट्रीय अन्नसुरक्षा अधिनियम, २०१३	१९.५४	२५.४७
२०२२-२३ (एकूण)	२८.५९	१९.२६
पैकी, राष्ट्रीय अन्नसुरक्षा अधिनियम, २०१३	२७.९३	१८.१२
२०२३-२४ (एकूण)	२८.८५	१६.१२
पैकी, राष्ट्रीय अन्नसुरक्षा अधिनियम, २०१३	२८.८५	१६.१२
२०२४-२५ (एकूण)	२७.७५	१८.३८
पैकी, राष्ट्रीय अन्नसुरक्षा अधिनियम, २०१३	२७.७५	१८.३८
२०२५-२६ (एकूण)* #	१६.१९	९.६७
पैकी, राष्ट्रीय अन्नसुरक्षा अधिनियम, २०१३	१६.१९	९.६७

टीप - १. लसाविव्य अंतर्गत व राष्ट्रीय अन्नसुरक्षा अधिनियम, २०१३ अंतर्गत आकडेवारीमध्ये अंत्योदय अन्न योजनेची आकडेवारी समाविष्ट केलेली आहे
२. फेब्रुवारी, २०१४ पासून प्राधान्य गट कुटुंब व अंत्योदय अन्न योजना लाभार्थ्यांना राष्ट्रीय अन्न सुरक्षा अधिनियम, २०१३ अंतर्गत नियतन प्राप्त होत आहे
लसाविव्य - लक्ष्यनिर्धारित सार्वजनिक वितरण व्यवस्था * ऑक्टोबर २०२५ पर्यंत # अंतरिम
आधार: अन्न, नागरी पुरवठा व ग्राहक संरक्षण विभाग, महाराष्ट्र शासन

परिशिष्ट ४.१२

अधिकृत शिधावाटप / रास्त भाव दुकानांना तांदूळ व गहू यांचे वितरण

(लाख मे. टन)

वर्ष (१)	तांदूळ			गहू		
	मुंबई शिधावाटप क्षेत्र (२)	इतर जिल्हे (३)	एकूण (२) + (३) (४)	मुंबई शिधावाटप क्षेत्र (५)	इतर जिल्हे (६)	एकूण (५) + (६) (७)
२००१-०२ (एकूण)	०.०२	५.१६	५.१८	०.०५	८.४८	८.५३
पैकी, लसाविव्य	०.०२	५.००	५.०२	०.०४	८.२७	८.३१
२०१९-२० (एकूण)	२.११	१९.११	२१.२२	३.१४	२४.५०	२७.६४
पैकी, राष्ट्रीय अन्नसुरक्षा अधिनियम, २०१३	१.५९	१५.७८	१७.३६	२.३५	१९.७८	२२.१३
२०२०-२१ (एकूण)	२.०९	१८.०२	२०.११	३.१२	२२.५८	२५.७०
पैकी, राष्ट्रीय अन्नसुरक्षा अधिनियम, २०१३	१.६६	१६.६९	१८.३५	२.४६	२०.९०	२३.३६
२०२१-२२ (एकूण)	२.०४	१७.५०	१९.५४	३.१०	२२.३७	२५.४७
पैकी, राष्ट्रीय अन्नसुरक्षा अधिनियम, २०१३	१.७०	१६.३९	१८.०९	२.५४	२०.५२	२३.०६
२०२२-२३ (एकूण)	२.८२	२५.११	२७.९३	२.१६	१५.९७	१८.१२
पैकी, राष्ट्रीय अन्नसुरक्षा अधिनियम, २०१३	२.४५	२२.७६	२५.२१	१.८६	१४.६९	१६.५५
२०२३-२४ (एकूण)	३.०४	२५.८१	२८.८५	१.६३	१४.४९	१६.१२
पैकी, राष्ट्रीय अन्नसुरक्षा अधिनियम, २०१३	२.४८	२३.५२	२६.००	१.३५	१३.१५	१४.५०
२०२४-२५ (एकूण)	१.५२	२३.२५	२४.७७	१.०१	१४.२१	१५.२२
पैकी, राष्ट्रीय अन्नसुरक्षा अधिनियम, २०१३	१.५२	२३.२५	२४.७७	१.०१	१४.२१	१५.२२
२०२५-२६ (एकूण)* #	१.२३	१४.७४	१५.९७	०.८४	७.८८	८.८२
पैकी, राष्ट्रीय अन्नसुरक्षा अधिनियम, २०१३	१.२३	१४.७४	१५.९७	०.८४	७.८८	८.८२

टीप - १. लसाविव्य अंतर्गत व राष्ट्रीय अन्नसुरक्षा अधिनियम, २०१३ अंतर्गत आकडेवारीमध्ये अंत्योदय अन्न योजनेची आकडेवारी समाविष्ट केलेली आहे
२. फेब्रुवारी, २०१४ पासून प्राधान्य गट कुटुंब व अंत्योदय अन्न योजना लाभार्थ्यांना राष्ट्रीय अन्न सुरक्षा अधिनियम, २०१३ अंतर्गत नियतन प्राप्त होत आहे.
लसाविव्य - लक्ष्यनिर्धारित सार्वजनिक वितरण व्यवस्था * ऑक्टोबर २०२५ पर्यंत # अंतरिम
आधार: अन्न, नागरी पुरवठा व ग्राहक संरक्षण विभाग, महाराष्ट्र शासन

परिशिष्ट ४.१३

राष्ट्रीय अन्न सुरक्षा अधिनियमांतर्गत अंत्योदय अन्न योजना कुटुंबांना सन २०२४-२५ करीता अन्नधान्याचे नियतन, उचल व रास्त भाव दुकानांना वितरण

(मे. टन)

जिल्हा (१)	राज्य शासनाचे नियतन			भारतीय अन्न महामंडळाकडून उचल		
	तांदूळ (२)	गहू (३)	एकूण (४)	तांदूळ (५)	गहू (६)	एकूण (७)
मुंबई	३१४	२३६	५५०	३०८	२३१	५३९
ठाणे	१,२२१	४८९	१,७१०	१,०८९	४५३	१,५४२
पालघर	२,४७२	९८९	३,४६१	२,२५०	९८०	३,२३०
रायगड	२,११३	८४५	२,९५८	१,७८५	७२३	२,५०८
रत्नागिरी	९७८	३९१	१,३६९	८३८	३३४	१,१७२
सिंधुदुर्ग	५१३	२३५	७४८	४६३	२१२	६७५
नाशिक	३,६६३	२,७४८	६,४११	३,०१७	२,२३१	५,२४८
धुळे	१,५२२	१,१४२	२,६६४	२१९	८७९	१,०९८
नंदुरबार	२,६६३	१,०६५	३,७२८	१,०५०	१९८	१,२४८
जळगाव	२,७१७	२,०३८	४,७५५	१,७०७	१,०००	२,७०७
अहिल्यानगर	१,७६४	१,३२३	३,०८७	९७५	५५०	१,५२५
पुणे ग्रामीण	९८१	३६८	१,३४९	८८१	३२२	१,२०३
पुणे शहर	१८६	३८	२२४	१६५	३६	२०१
सातारा	५४३	२०३	७४६	५४०	१३	५५३
सांगली	६२०	२३३	८५३	५२६	२१४	७४०
सोलापूर शहर	१,०३४	७७६	१,८१०	९९५	७६१	१,७५६
सोलापूर ग्रामीण	१५३	६१	२१४	१५१	३०	१८१
कोल्हापूर	१,०४२	७८२	१,८२४	१,०१०	५९४	१,६०४
छत्रपती संभाजीनगर	१,३५२	५०७	१,८५९	२९८	४८१	७७९
जालना	८७४	६५६	१,५३०	०	२९१	२९१
परभणी	८५५	३६०	१,२१५	५९६	३३७	९३३
हिंगोली	५९७	२२४	८२१	०	१८७	१८७
बीड	७८३	०	७८३	६३	०	६३
नांदेड	१,९७४	७९०	२,७६४	०	३७१	३७१
धाराशिव	७७६	५८२	१,३५८	०	२७३	२७३
लातूर	८०८	३४१	१,१४९	७१४	२८५	९९९
अमरावती	२,५७५	०	२,५७५	०	२२६	२२६
अकोला	१,१५०	४६०	१,६१०	०	४६०	४६०
वाशिम	१,२६३	०	१,२६३	०	०	०
बुलढाणा	१,५९५	०	१,५९५	०	०	०
यवतमाळ	२,६८५	२,०१४	४,६९९	२,५३५	१,६६०	४,१९५
नागपूर शहर	२,०३२	८१३	२,८४५	०	४००	४००
नागपूर ग्रामीण	१,१५४	४६२	१,६१६	०	४४९	४४९
वर्धा	१,२६१	२५३	१,५१४	०	१२८	१२८
भंडारा	२,०६७	८२७	२,८९४	०	८२७	८२७
गोंदिया	१,६७४	६७०	२,३४४	०	६२४	६२४
चंद्रपूर	३,५८७	१,४३५	५,०२२	२,५७६	१,१६३	३,७३९
गडचिरोली	२,५५२	१,०२०	३,५७२	०	१,०२०	१,०२०
महाराष्ट्र राज्य	५६,११३	२५,३७६	८१,४८९	२४,७५१	१८,९४३	४३,६९४

(पुढे चालू)

परिशिष्ट ४.१३ (पुढे चालू)
राष्ट्रीय अन्न सुरक्षा अधिनियमांतर्गत अंत्योदय अन्न योजना कुटुंबांना सन २०२४-२५ करीता अन्नधान्याचे
नियतन, उचल व रास्त भाव दुकानांना वितरण

(से. टन)

जिल्हा	गोदामांमधून रास्त भाव दुकानांद्वारे उचल		
	तांदूळ (८)	गहू (९)	एकूण (१०)
(१)			
मुंबई	३०८	२३१	५३९
ठाणे	१,१४३	४५०	१,५९३
पालघर	२,३३२	९३५	३,२६७
रायगड	१,८९४	७६०	२,६५४
रत्नागिरी	८६८	३४८	१,२१६
सिंधुदुर्ग	४६६	२१४	६८०
नाशिक	३,३५८	२,४९६	५,८५४
धुळे	१,४२८	९८५	२,४१३
नंदुरबार	२,५७७	२९०	२,८६७
जळगाव	२,६०२	१,०२१	३,६२३
अहिल्यानगर	१,६७९	६६२	२,३४१
पुणे ग्रामीण	९२३	३६५	१,२८८
पुणे शहर	१६६	६७	२३३
सातारा	५१२	१९४	७०६
सांगली	५२६	२१४	७४०
सोलापूर शहर	१,०५५	६९१	१,७४६
सोलापूर ग्रामीण	१५१	६१	२१२
कोल्हापूर	१,०३२	६१३	१,६४५
छत्रपती संभाजीनगर	१,२५३	४९४	१,७४७
जालना	८१४	३२५	१,१३९
परभणी	८०७	३१०	१,११७
हिंगोली	४६७	१८७	६५४
बीड	७१८	०	७१८
नांदेड	१,८३५	३६०	२,१९५
धाराशिव	७४६	२१९	९६५
लातूर	६२८	२६६	८९४
अमरावती	२,५२७	१२२	२,६४९
अकोला	१,१५०	४६०	१,६१०
वाशिम	१,२३०	०	१,२३०
बुलढाणा	१,५१५	०	१,५१५
यवतमाळ	२,६१९	१,९६२	४,५८१
नागपूर शहर	१,६०६	३९३	१,९९९
नागपूर ग्रामीण	१,१२१	४४९	१,५७०
वर्धा	१,२३८	२४८	१,४८६
भंडारा	२,०६६	८२७	२,८९३
गोंदिया	१,५४४	६१८	२,१६२
चंद्रपूर	३,३१२	१,३९८	४,७१०
गडचिरोली	२,४४१	९९४	३,४३५
महाराष्ट्र राज्य	५२,६५७	२०,२२९	७२,८८६

टिप: आकडे संक्षिप्तात दिल्यामुळे एकूण बेरजा जुळतीलच असे नाही
 आधार: अन्न, नागरी पुरवठा व ग्राहक संरक्षण विभाग, महाराष्ट्र शासन

परिशिष्ट ४.१४

राष्ट्रीय अन्न सुरक्षा अधिनियमांतर्गत प्राधान्य कुटुंबांना सन २०२४-२५ करिता अन्नधान्याचे नियतन, उचल व रास्त भाव दुकानांना वितरण

(मे. टन)

जिल्हा (१)	राज्य शासनाचे नियतन			भारतीय अन्न महामंडळाकडून उचल		
	तांदूळ (२)	गहू (३)	एकूण (४)	तांदूळ (५)	गहू (६)	एकूण (७)
मुंबई	२१,६०५	१४,३९९	३६,००४	१९,०२९	१३,०७८	३२,१०७
ठाणे	१,९८५	४९६	२,४८१	१,९२७	४५६	२,३८३
पालघर	४,५०५	३,००२	७,५०७	४,१५०	२,५८६	६,७३६
रायगड	६,१४९	१,५३६	७,६८५	५,०५९	१,१४६	६,२०५
रत्नागिरी	४,०५३	१,०१२	५,०६५	३,७७१	९१२	४,६८३
सिंधुदुर्ग	२,३८७	५९७	२,९८४	२,१७१	५३४	२,७०५
नाशिक	१०,१०८	६,७३८	१६,८४६	८,३५५	४,४३२	१२,७८७
धुळे	३,४८६	२,३२३	५,८०९	२०५	२,११५	२,३२०
नंदुरबार	२,२८१	१,५२०	३,८०१	४०७	१,०९९	१,५०६
जळगाव	६,६८७	४,४५७	११,१४४	४,३०२	१,८९६	६,१९८
अहिल्यानगर	७,७४८	५,१६४	१२,९१२	३,८०२	२,२२३	६,०२५
पुणे ग्रामीण	७,४२९	२,४७६	९,९०५	६,९२३	२,१८०	९,१०३
पुणे शहर	४,०११	१,३३७	५,३४८	३,७२४	१,१८६	४,९१०
सातारा	४,९७९	१,६६०	६,६३९	४,९७९	३	४,९८२
सांगली	५,१९७	१,७३२	६,९२९	४,९१८	१,२४३	६,१६१
सोलापूर शहर	४,८७६	३,२५०	८,१२६	४,८६१	३,२४८	८,१०९
सोलापूर ग्रामीण	१,५२३	१,०१४	२,५३७	१,४९९	५०१	२,०००
कोल्हापूर	६,८९१	४,५९३	११,४८४	६,६१३	४,४११	११,०२४
छत्रपती संभाजीनगर	६,२७७	२,०९२	८,३६९	९२६	१,९३८	२,८६४
जालना	४,१७६	२,७८३	६,९५९	०	१,२५०	१,२५०
परभणी	३,२३३	१,०७८	४,३११	१,५२०	१,००१	२,५२१
हिंगोली	२,०५२	६८४	२,७३६	०	५९९	५९९
बीड	४,६३०	०	४,६३०	९००	०	९००
नांदेड	५,९३६	३,९५६	९,८९२	०	१,७१६	१,७१६
धाराशिव	३,०३३	२,०२१	५,०५४	०	८८३	८८३
लातूर	४,९१५	१,६३८	६,५५३	४२१३	१,३८३	५,५९६
अमरावती	६,०८९	०	६,०८९	१,३६५	०	१,३६५
अकोला	४,५२८	१,१३१	५,६५९	०	१,१३१	१,१३१
वाशिम	४,८९५	०	४,८९५	०	०	०
बुलढाणा	३,२८९	०	३,२८९	०	०	०
यवतमाळ	४,६९०	३,१२६	७,८१६	४,२३०	२,८१०	७,०४०
नागपूर शहर	५,९५८	०	५,९५८	०	०	०
नागपूर ग्रामीण	५,९४७	१,४८६	७,४३३	०	१,४२२	१,४२२
वर्धा	३,८४०	०	३,८४०	०	०	०
भंडारा	२,२५४	१,५०२	३,७५६	०	१,५०२	१,५०२
गोंदिया	३,०९९	७७४	३,८७३	०	६८१	६८१
चंद्रपूर	३,३८४	२,२५५	५,६३९	२,०५५	१,६५७	३,७१२
गडचिरोली	१,३९४	९३०	२,३२४	०	९३०	९३०
महाराष्ट्र राज्य	१,८९,५१९	८२,७६२	२,७२,२८१	१,०१,९०४	६२,१५२	१,६४,०५६

(पुढे चालू)

परिशिष्ट ४.१४ (पुढे चालू)
राष्ट्रीय अन्न सुरक्षा अधिनियमांतर्गत प्राधान्य कुटुंबांना सन २०२४-२५ करिता अन्नधान्याचे नियतन, उचल व रास्त भाव दुकानांना वितरण

(मे. टन)

जिल्हा (१)	गोदामांमधून रास्त भाव दुकानांना वितरण		
	तांदूळ (८)	गहू (९)	एकूण (१०)
मुंबई	१९,०२९	१३,०७८	३२,१०७
ठाणे	१,९७९	४६६	२,४४५
पालघर	३,९६०	२,६१४	६,५७४
रायगड	५,४०५	१,३५३	६,७५८
रत्नागिरी	३,६९२	९२१	४,६१३
सिंधुदुर्ग	२,११२	५३०	२,६४२
नाशिक	८,५६६	५,६५२	१४,२१७
धुळे	३,२८२	२,१८७	५,४६९
नंदुरबार	२,२३२	१,२११	३,४४३
जळगाव	६,१३८	२,०३०	८,१६८
अहिल्यानगर	७,०७१	२,२४५	९,३१६
पुणे ग्रामीण	७,१५७	२,३१६	९,४७३
पुणे शहर	३,७२४	१,१८६	४,९१०
सातारा	४,७१२	१,७१०	६,४२२
सांगली	४,९१८	१,२४०	६,१५८
सोलापूर शहर	४,४३५	२,८९५	७,३३०
सोलापूर ग्रामीण	१,४९९	५०१	२,०००
कोल्हापूर	६,३४६	४,५०७	१०,८५३
छत्रपती संभाजीनगर	५,७०७	१,८५५	७,५६२
जालना	३,९२१	१,३१०	५,२३१
परभणी	३,०१३	९२१	३,९३४
हिंगोली	१,५८०	५८३	२,१६३
बीड	४,२६५	०	४,२६५
नांदेड	५,२९५	१,७४६	७,०४१
उस्मानाबाद	२,९५७	६३१	३,५८८
लातूर	३,६१०	१,२१०	४,८२०
अमरावती	५,९५८	२९२	६,२५०
अकोला	४,५२८	१,१३१	५,६५९
वाशिम	४,६५०	०	४,६५०
बुलढाणा	३,१४२	०	३,१४२
यवतमाळ	४,४५९	२,९६६	७,४२५
नागपूर शहर	४,८९९	०	४,८९९
नागपूर ग्रामीण	५,६६६	१,४२२	७,०८८
वर्धा	३,७१०	५	३,७१५
भंडारा	२,२१९	१,४९९	३,७१८
गोंदिया	२,८३२	७०८	३,५४०
चंद्रपूर	३,०८५	२,१५२	५,२३७
गडचिरोली	१,३३१	८९७	२,२२८
महाराष्ट्र राज्य	१,७३,०८४	६५,९७०	२,३९,०५४

टिप: आकडे संक्षिप्तात दिल्यामुळे एकूण बेरजा जुळतीलच असे नाही.

आधार: अन्न, नागरी पुरवठा व ग्राहक संरक्षण विभाग, महाराष्ट्र शासन

परिशिष्ट ४.१५
जिल्हानिहाय गोदामांची आणि रास्त भाव दुकानांची संख्या डिसेंबर २०२५ पर्यंत

(क्षमता मे. टन)

जिल्हा	शासकीय गोदामांची एकूण संख्या		नादुरुस्त झाल्यामुळे साठवणूकीस उपयोगी नसलेली गोदामे		इतरांना भाड्याने दिलेली गोदामे		इतरांकडून भाड्याने घेतलेली गोदामे		साठवणूकीस उपलब्ध असलेली गोदामे	रास्त भाव दुकानांची संख्या @
	संख्या	क्षमता	संख्या	क्षमता	संख्या	क्षमता	संख्या	क्षमता	संख्या	
(१)	(२)	(३)	(४)	(५)	(६)	(७)	(८)	(९)	(१०)	(११)
मुंबई	१३	८,७२३.५	७	४,०३२	०	०	०	--	६	३,०३०
ठाणे	६	९,०८०	१	५००	०	०	०	--	५	५५२
पालघर	८	१२,७००	३	१,३००	१	३००	०	--	८	१,०८४
रायगड	५४	२९,७०५	३४	१४,७०५	०	०	०	--	२०	१,४५३
रत्नागिरी	३६	१७,४६०	२२	६,२५०	१	२५०	०	--	१३	९५२
सिंधुदुर्ग	१०	१०,८४०	४	२,३८०	०	०	०	--	१०	४६३
नाशिक	३६	६७,६८०	१९	२३,३००	०	०	०	--	१७	२,६०९
धुळे	१३	२१,०६०	२	१,०००	१	७,०८०	०	--	१०	९८७
नंदुरबार	१८	२०,३२०	८	४,०००	०	०	०	--	१०	१,०८३
जळगाव	१७	२९,७१०	१	५००	१	२,०००	०	--	१७	१,९८६
अहिल्यानगर	५८	६२,२१०	४३	२२,६५०	१	५००	०	--	१५	१,८९४
पुणे	१३	२३,२१०	५	२,६८०	०	०	०	--	१३	२,५५५
सातारा	२०	२२,१७०	३	८५०	०	०	०	--	१७	१,७१९
सांगली	१७	२४,९८०	४	९३०	०	०	०	--	१३	१,३७०
सोलापूर	१९	३७,०८८	०	०	०	०	०	--	१९	१,८७३
कोल्हापूर	१४	२०,५५०	०	०	०	०	०	--	१४	१,६९१
छत्रपती संभाजीनगर	१२	२१,२५८	४	११,०१८	०	०	०	--	९	१,८२०
जालना	१६	२०,०००	८	३,६००	०	०	०	--	८	१,२८०
परभणी	१०	१४,१५०	४	१,७५०	०	०	०	--	१०	१,१८२
हिंगोली	९	१२,३७०	४	२,०५०	०	०	०	--	५	७९७
बीड	२०	२४,८८०	०	०	०	०	०	--	२०	१,९७९
नांदेड	२३	२५,३९०	९	४,५००	१	१,०८०	०	--	२३	२,०००
धाराशिव	२३	२३,५३३	७	४,५३३	०	०	०	--	१६	१,०८०
लातूर	१३	२७,५२०	३	७,०६०	०	०	०	--	११	१,३५१
बुलढाणा	१५	१५,९३०	३	९००	१	१,०८०	०	--	१५	१,५३६
अकोला	७	१६,७७०	४	९५०	०	०	०	--	७	१,०६१
वाशिम	६	१३,६७०	३	१,२००	०	०	०	--	६	७७६
अमरावती	२०	१९,८७०	३	१,०००	०	०	०	--	१९	१,९१६
यवतमाळ	२३	२६,८६०	५	२,५००	०	०	०	--	१८	२,०४४
वर्धा	९	११,३५०	३	१,७५०	०	०	०	--	८	८८७
नागपूर	९	१९,४५८	३	२,१३०	०	०	०	--	९	१,९९३
भंडारा	२४	२२,५७०	२	३,०८०	०	०	०	--	२४	८९०
गोंदिया	१९	१३,०८०	५	१,५५०	५	१,८००	०	--	१०	९९९
चंद्रपूर	२५	२३,३५०	७	२,९५०	०	०	०	--	१८	१,५४७
गडचिरोली	१६	२४,३००	४	३,१००	८	३,६००	०	--	१२	१,१९७
महाराष्ट्र राज्य	६५१	७,९३,७९६	२३७	१,४०,६९८	२०	१७,६९०	०	--	४५५	५१,६३६

आधार: अन्न, नागरी पुरवठा व ग्राहक संरक्षण विभाग, महाराष्ट्र शासन

@ ऑक्टोबर २०२५ पर्यंत